

Френсіс Скотт

Піджержеральд

Прекрасні
й приречені

Френсіс Скотт Фіцджеральд
Прекрасні й приречені

«Фолио»

1922

ББК 821.111(73)

Фіцджеральд Ф.

Прекрасні й приречені / Ф. Фіцджеральд — «Фолио», 1922

ISBN 978-966-03-7848-3

Френсіс Скотт Фіцджеральд (1896 – 1940) – видатний американський письменник, автор багатьох романів та оповідань про покоління «епохи джазу». У видавництві «Фолио» вийшли друком його книжки «Ніч лагідна», «Великий Гетсбі» та «По той бік раю». «Прекрасні й приречені» (1922) – другий роман письменника (після «По той бік раю»), багато в чому автобіографічний, в ньому автор продовжує наскрізну тему духовної кризи в Америці після Першої світової війни. Герої роману – представники «втраченого покоління», гнані честолюбними мріями досягти вищих щаблів у суспільстві. Ентоні Петч – один з них. За плечима в нього – освіта у престижному університеті для обраних, фінансова підтримка діда-мультимільйонера. Він гарячково прагне у вихорі світських вечірок і насолоді реалізувати свої романтичні мрії про майбутнє. Але цьому не судилося здійснитися...

ББК 821.111(73)

ISBN 978-966-03-7848-3

© Фіцджеральд Ф., 1922

© Фолио, 1922

Содержание

Книга перша	6
Розділ I	6
Ентоні Петч	6
Гідний чоловік і його обдарований син	6
Герой, його минуле та особистість	7
Його бездоганна квартира	9
Весь у клопотах	10
Пополудні	12
Троє чоловіків	13
Ніч	15
Ретроспекція «В раю»	17
Розділ II	19
Портрет сирени	19
Дівочі ніжки	24
Хвилювання	28
Прекрасна панна	31
Розчарування	33
Захоплення	36
Пропащі люди!	37
Розділ III	40
Знавець поцілунків	40
Дві молоді жінки	44
Безславний кінець шевальє О'Кіфа	45
Сонячне сяйво, місячне сяйво	49
Магія	53
Чорна магія	55
Кінець ознакомительного фрагмента.	58

Френсіс Скотт Фіцджеральд

Прекрасні й приречені

Переможець належить трофеям.
Ентоні Петч

*Присвячується
Шейну Леслі,
Джорджу Жану Нейтану
і Максвеллу Перкінсу -
із вдячністю за неоціненну літературну допомогу й підтримку*

Книга перша

Розділ I

Ентоні Петч

У 1913-му, коли Ентоні Петчу виповнилося двадцять п'ять, минуло два роки відтоді, коли іронія, цей дух святий наших днів, теоретично нарешті зійшла на нього. Іронія зробилася останнім поліром, останнім змахом щітки для одягу, своєрідним інтелектуальним «От і все!» – але на початку цієї історії він іще не сягнув далі стадії усвідомлення. Вперше ви здибаєте його в задумі над тим, чи залишилися ще в ньому гонор і крихта глузду, а чи він – цілком ганебна та огидна субстанція на поверхні світу, як пляма мастила на гладенькій поверхні ставка: звісно, траплялися такі оказії нечасто, а поки там що, він уважав себе геть винятковим молодиком, цілком витонченим, добре пристосованим до свого середовища і в чомусь набагато більше значущим, аніж будь-хто інший із відомих йому.

Це був його звичний стан, і в ньому він був життєрадісним, приємним і привабливим для розумних чоловіків і для всіх жінок. У цьому стані він вірив, що одного дня здійснить якийсь тихий і витончений вчинок, що його обрані світу цього оцінять гідно, який возз'єднає його із тьмяними зірками десь на хмарному небосхилі, на півшляху між смертю та безсмертям. А поки час для такого зусилля не настав, він буде просто Ентоні Петчем – не портретом людини, а виразною та динамічною особистістю, свавільною, зарозумілою, інколи навіть поверховою – людиною, яка розуміє, що честі не існує, але й не позбавлена її, яка спізнала всю оманливість завзяття, що, однак, не відняло хоробрості.

Гідний чоловік і його обдарований син

Як онук Адама Джея Петча, Ентоні вдихнув стільки усвідомлення стабільності свого соціального становища, ніби він сам вів свій рід від хрестоносців за морями. А як же інакше – нобілітет віргінський і бостонський, заснований винятково на грошах, особливо шанує багатство.

Отже, Адам Петч, більше знаний серед своїх як «Лютий Петч», залишив батькову ферму в Террітавні на початку шістдесят першого, щоби приєднатися до Нью-Йоркського кавалерійського полку. Повернувся він додому в чині майора, ввірвався на Волл-стрит і серед тамтешнього галасу, диму, оплесків і недоброзичливості згромадив собі близько сімдесяти п'яти мільйонів доларів.

Туди йшла вся його енергія, поки йому не виповнилося п'ятдесят шість. Саме тоді, після жорстокого нападу склерозу, він вирішив присвятити решту свого життя моральній регенерації людства. Він став реформатором над реформаторами. З офісу компанії «Ентоні Комсток» він вступив у запеклу боротьбу з алкоголем, літературою, людськими слабкостями, мистецтвом, патентними ліками та недільними театрами, завдаючи їм нищівних ударів вище й нижче пояса. Його розум, під впливом підступної цвілі, яка з часом поїдає всіх, за рідким винятком, нещадно кидався на будь-які аморальні прояви сучасності. Навіть у м'якому кріслі свого помістя у Террітавні він продовжував битву проти велетенського уявного ворога – несправедливості, яка тривала п'ятнадцять років, і де він виявив себе нестримним шаленцем, докучливо некомпетентним і нестерпним занудою. Того року, коли починається історія, його кампанія досягла піку невиразності, а він сам – утоми; в 1861-му повільно доповзав до 1895-го, а свідо-

мість його чимраз частіше опинялася в часі Громадянської війни, тьманими були спогади про вже покійного сина і дружину, а ще більш примарними – про онука Ентоні.

Ще на світанку своєї кар'єри він одружився з анемічною панною тридцяти літ, звали її Алісія Візерс, яка принесла йому сто тисяч доларів та бездоганну підтримку у банківських колах Нью-Йорка. Майже одразу й дещо поспіхом вона народила йому сина, а потім, ніби вся знекровлена помпезністю цієї події, зникла назавжди у тьманих стінах дитячої кімнати. Хлопчина, Адам Улісс Петч, став закоренілим завсідником клубів, знавцем хороших манер і водієм тандемів – навдивовижу рано, у віці двадцяти шести, він почав писати мемуари під заголовком «Нью-йоркське суспільство, яким я його знаю». Наслухавшись чуток про концепцію твору, видавці навіть змагалися за право надрукувати його, але, як виявилось після смерті автора, твір був без міри багатослівним і нестерпно нудним, тож його так ніколи й не надрукували, навіть у приватному масштабі.

Цей лорд Честерфілд із П'ятої авеню одружився у двадцять два роки. Його дружиною стала світська левиця, контральто бостонської опери, Генрієтта Лебрюн, у подружжя був єдиний син, охрещений, на прохання діда, Ентоні Комсток Петч. Однак Комсток випав із його імені та занурився назавжди у світ забуття після вступу до Гарварда, а більше про нього ніколи не чули.

В юного Ентоні залишився тільки один знімок його батьків разом, і він так часто зупиняв свій погляд на ньому, що з часом той став безликим предметом інтер'єру, але кожен, хто заходив до кімнати, з цікавістю його розглядав. Поруч із худорлявим вродливим денді з дев'яностих стояла висока чорнявка з муфтою та натяком на турніор. Між ними був маленький хлопчик з довгими каштановими кучерями, одягнений в оксамитовий костюмчик типу «Лорд Фонтлерой». Це був Ентоні у п'ятирічному віці, того року, коли померла його мама.

Спогади про «бостонське контральто» були тьманими й музичними. Вона пригадувалась йому як пані, яка співала, співала й співала в музичному салоні їхнього будинку на Вашингтон-сквер – іноді оточена гостями, чоловіками зі схрещеними руками, які, затамувавши подих, балансували на краєчках диванів, жінками зі складеними на колінах руками, які іноді щось шепотіли чоловікам і завжди жваво плескали і схлипували після кожної пісні, і дуже часто вона співала тільки для Ентоні: італійською чи французькою, чи на дивному жажливому діалекті, бо так, їй здавалося, розмовляли негри з Півдня.

Його спогади про галантного Улісса, першого, хто закотив лацкани пальта, були більш живими. Після того як Генрієтта Лебрюн Петч «приєдналась до іншого хору», як час від часу хрипко повторював удівець, батько з сином переїхали до будинку дідуся в Террітавні. Улісс щоденно заходив до дитячої кімнати Ентоні й наповнював її приємними ароматними словами, інколи навіть більше години. Він постійно обіцяв Ентоні взяти його на полювання, чи на рибалку, чи на екскурсію в Атлантик-Сіті, «вже зовсім скоро», але жодна з обіцянок не матеріалізувалась. Утім, одну подорож вони таки здійснили: коли Ентоні було одинадцять, вони поїхали за кордон – в Англію та Швейцарію, і там, у найкращому готелі Люцерна, у криках, гарчаннях і в жажливому поту помер його батько. У паніці й відчаї наляканого Ентоні доправили назад до Америки, після чого ця невиразна туга залишилася з ним до кінця життя.

Герой, його минуле та особистість

Коли Ентоні було одинадцять, він спізнав жах смерті. Упродовж шести найбільш вразливих років померли його батьки, його бабуса, яка вицвіла так, що стала майже непомітною, лише на один день від часу одруження зайнявши чільне й незаперечне місце у власній вітальні. Тож для Ентоні життя було боротьбою проти смерті, яка чатувала за кожним рогом. Ніби поступаючи своїй уяві іпохондрика, він розвинув звичку читати в ліжку – це заспокоювало його. Він читав, поки втома не накривала його, і часто засинав із увімкненим світлом.

Його улюбленою розвагою, аж до чотирнадцяти років, була колекція марок – вона була величезна, настільки повна, наскільки її міг зібрати хлопчик. Його дідусь наївно гадав, що так він навчиться географії. Отже, Ентоні провадив кореспонденцію з півдюжиною філателістичних і нумізматичних компаній, і нечастими були дні, коли пошта не доправляла йому нової книжки з марками чи паки блискучих аркушів погодження; було якесь таємниче зачарування у безконечному перекладанні його надбань з одного альбому в інший. Його марки були його найбільшим щастям, і він кидав нетерплячі похмурі погляди на кожного, хто відволікав його від улюбленої справи; марки з'їдали його місячні кишенькові гроші, і він лежав без сну в нічній задумі над їхнім різноманіттям і строкатою пишнотою.

Коли йому було шістнадцять, він майже повністю занурився у себе, став мовчазним підлітком, абсолютно не схожим на американця, який викликав ввічливе спантеличення у своїх однолітків. Попередні два роки він провів у Європі з особистим учителем, який переконав його, що лише Гарвард вартий уваги, що тільки він «відчинить йому всі двері», збадьорить дух, принесе відданих і здатних на самопожертву друзів. Отже, він вступив до Гарварда, що було єдиним логічним варіантом.

Якийсь час він жив сам у найкращій кімнаті Бек-хола – стрункий, середній на зріст темнолосий юнак із сором'язливою чуттєвою усмішкою. Його кишенькові були більше ніж ліберальні, тож він вирішив започаткувати власну бібліотеку і придбав у якогось мандрівного бібліографа перші видання Свінберна, Мередіта й Гарді, а ще – пожевклий нерозбірливий лист Кітса, довідавшись згодом, скільки він переплатив. Він зробився витонченим денді, зібравши колекцію жалюгідних шовкових піжам, парчевих халатів і метеликів, занадто пістрявих, щоб їх можна було носити. У цих помпезних шатах він міг потаємно дефілювати перед дзеркалом у своїй кімнаті або лежати на атласних подушках на підвіконні, споглядаючи подвір'я і невідразно усвідомлюючи його метушню, запаморочливу і швидкоплинну, частиною якої він, вочевидь, так ніколи й не став.

На старшому курсі він із цікавістю з'ясував, що має на потоці певну репутацію. Він довідався, що його вважають такою собі романтичною постаттю, вченим, відлюдником, цитаделлю ерудиції. Це його подивувало, але потай потішило: він почав виходити в люди, спершу потроху, потім інтенсивніше. Він зробився завсідником вечірок. Він пив – без галасу, але дотримуючись відповідних правил. Про нього казали, що якби він не вступив до коледжу таким юним, то закінчив би його з відзнакою. У 1909-му, коли він отримав диплом, йому виповнилося всього двадцять.

Потім знову закордон, цього разу – Рим, де він розважався архітектурою та живописом, навчався гри на скрипці й писав огидні сонети італійською, наслідуючи роздуми ченця тринадцятого століття про радощі споглядального способу життя. Чутки, що він у Римі, поширились серед його друзів із Гарварда, й ті, котрі були того літа в Європі, завели звичку навідуватися до нього в гості, щоби разом відкривати для себе краси екскурсій під місячним сяйвом по місту, яке було старше од самого Ренесансу і старше самої республіки. Наприклад, Морі Нобл з Філадельфії гостював у нього два місяці, й разом вони пізнавали особливий шарм латинянок і п'янке відчуття молодості й свободи в цивілізації, яка сама була старою та вільною. Багато знайомих його дідуса запрошували його в гості, тож якби він мав бодай крихту бажання, то став би «*persona grata*» в дипломатичних колах, але він дедалі більше тяжів до свята життя: крім того, його підліткова відлюдкуватість, і як наслідок – сором'язливість, і досі диктували його поведінку.

Він повернувся до Америки у 1912 році через раптову хворобу дідуса і після винятково виснажливої бесіди з вічно одужуючим старим, вирішив відкласти ідею постійного проживання за кордоном до смерті діда. Після довгих пошуків він винайняв квартиру на П'ятдесят другій авеню та, вочевидь, осів.

У 1913-му процес пристосування Ентоні Петча до всесвіту наближався до завершення. Він значно покращав фізично проти часів завершення університету: і досі був худорлявим, але поширив у плечах, і його смагляве обличчя втратило наляканий вираз першокурсника. Він завжди був бездоганно охайним, його друзі казали, що ніколи не бачили його волосся не вкладеним. Ніс його був занадто гострим, а рот – зрадницьким дзеркалом настрою, чії кутики опускались у хвилю незадоволення, але його блакитні очі були однаково чудовими – чи то збурені спалахом усвідомлення, чи то примружені в меланхолійній задумі.

Він був одним із тих людей, котрих позбавлено симетрії рис, необхідної для арійського ідеалу, але все ж його вважали красивим; ба більше: він був сповнений із вигляду і всередині тієї особливої чистоти, яку породжує лише краса.

Його бездоганна квартира

П'ята й Шоста авеню здавались Ентоні зразками велетенських сходів, які простягнулися від Вашингтон-сквер до Центрального парку. Коли повертався додому, на другому поверсі автобуса в напрямку П'ятдесят другої вулиці, його ніколи не полишало відчуття, ніби він тримається за зрадницьке, нестабільне поруччя, тож коли автобус доїжджав до його зупинки і він спускався ненадійними металевими сходами, то відчував щось схоже на полегшення.

Після того йому треба було пройтися П'ятдесят другою авеню десь півквартала, минути сімейство нудних садіб із темно-коричневого пісковика, і вже за мить він опинявся під високою стелею своєї чудової вітальні. Місце було більше ніж задовільним. Тут краще, ніж будь-де, минало життя. Тут він спав, снідав, читав і розважався.

Сам будинок був із темного матеріалу, збудований наприкінці дев'яностих; у відповідь на зростання попиту на невеликі квартири кожен поверх було ретельно перебудовано, і його здавали окремо. З усіх квартир на третьому поверсі Ентоні винаймав найбільш бажану.

У вітальні були чудова висока стеля і три великі вікна, які ліниво поглядали на П'ятдесят другу вулицю. Її умеблюванню пощастило уникнути прихильності до конкретної епохи; не була вона ані загрубілою, ані загромадженою, не мала й ознак декадансу. Не пахла вона ані димом, ані ладаном – була вона простора і навіть дещо сумна. Була там м'яка затишна канапа з найтоншої коричневої шкіри, сонливість огортала її, як туман. Стояла тут також висока ширма, покрита китайським лаком, із малюнками, що в основному зображали рибалок і мисливців у чорному із золотим; ширма створювала кутовий альков для пухкого фотеля, що його охороняв оранжевий торшер. На чорній каламуті задньої стінки каміна проступав якийсь герб.

Минаючи їдальню, де Ентоні зазвичай тільки снідав, коли був удома – отже, вона була лише величним натяком на саму себе, і проходячи відносно довгим коридором, можна було потрапити в осереддя помешкання – спальню і ванну кімнату Ентоні.

Обидві кімнати були неосяжними. Під стелею спальні навіть просторе ліжко з балдахіном здавалося невеликим. На підлозі лежав килим із малинового оксамиту, м'який, ніби руно, що пестило ноги. Його ванна, на відміну від бундючного характеру спальні, була веселою, світлою, надзвичайно придатною для життя і навіть злегка жартівливою. На стінах висіли в рамках світлини чотирьох знаменитих красунь, новоспечених трагічних актрис: Джулії Сандерсон у «Сонячній дівчині», Іни Клер у «Юній квакерші», Біллі Берк у «Мімозі», та Хейзел Давн у «Пані в рожевому». Між Біллі Берк і Хейзел Давн висіла репродукція, на якій було зображено безкрає засніжене поле, над яким височіло холодне грізне сонце, – на думку Ентоні, вона символізувала холодний душ.

Ванна, оснащена химерною підставкою для книг, була глибока і довга. Поруч – вбудований гардероб, роздутий від запасу спідньої білизни, достатнього для трьох чоловіків, і колекцією краваток. На підлозі не було вбогого рушника, який виконував би функцію килимка, –

замість нього лежав багатий килим, такий самий, як у спальні, диво м'якості, яке масажувало вистромлену з ванни ногу.

Все тут свідчило, що Ентоні вдягається тут, вкладає своє бездоганне волосся, насправді робить тут усе, крім хіба що сну. Ця ванна була його гордістю. Він уявляв, що якби в нього була кохана, він повісив би її світлину просто над ванною, щоби, ніжачись у заспокійливій парі гарячої води, він міг би дивитись на неї, тонучи в теплі й чуттєвості її краси.

Весь у клопотах

Чистоту у квартирі підтримував лакей-англієць із надзвичайно, просто-таки театральню доречним ім'ям – Баундс, чий навички затьмарював лише той факт, що він носив м'який комірць. Якби він був Баундсом тільки для Ентоні, то хутко виправив би цю ваду, але він був Баундсом іще для двох джентльменів з його кварталу. З восьмої до одинадцятої ранку він повністю належав Ентоні. Він приходив із поштою та готував сніданок. О пів на десяту він тягнув краєчок ковдри Ентоні й кидав декілька скупих слів – Ентоні ніколи чітко не пам'ятав, що саме, але допускав, що щось зневажливе; потім він накривав сніданок на картковому столику у вітальні, застеляв ліжко і після неприємного запитання, чи не потрібно часом іще чогось, забирався геть.

Зранку, принаймні раз на тиждень, Ентоні відвідував свого брокера. Дохід його складав трошки менше семи тисяч на рік – відсоток із грошей, успадкованих від матері. Його дідусь, який ніколи не дозволяв власному сину перевищувати доволі помірні суми кишенькових, уважав, що для юного Ентоні цієї суми більше ніж достатньо. Кожного Різдва він надсилав Ентоні п'ятисотдоларову облігацію, яку Ентоні зазвичай по можливості продавав, хоч і не мав у тім особливої потреби.

Візити до брокера варіювались від напівсвітських балачок до обговорень надійності восьмивідсоткових інвестицій, – вони завжди приносили Ентоні задоволення. Велика будівля довірчої компанії, здавалося, нерозривно пов'язує його з тими великими статками, чію спільність він поважав, і запевняла його, що він належним чином репрезентований у фінансовій ієрархії. Від цих неквапливих людей віяло тим же духом надійності, що й від роздумів про статки його діда, ба більше – вони видавались йому своєрідною позикою на вимогу, яку всесвіт надав Адаму Петчу за його моральну праведність, тоді як гроші в діловій частині здавались захопленими та утримуваними стрімкою неприборканою силою та величезним подвигом волі: на додачу, вони здавались більш виразними та очевидними – просто гроші.

Частенько Ентоні наступав на п'яти свого бюджету, але вважав його задовільним. Одного щасливого дня він володітиме мільйонами, а поки що сенсом його існування був задум написання есе про життя пап епохи Ренесансу. Це відносить нас назад до бесіди з його дідусем одразу по приїзді з Рима.

Він сподівався, що не застане діда в живих, але після телефонного дзвінка додому ще з пристані довідався, що Адам Петч знову почувається відносно добре – наступного дня, приховуючи своє розчарування, він вирушив до Террітавна. За п'ять миль від станції його таксомотор звернув на старанно доглянутий під'їзд, що прорізався крізь справжній лабіринт зі стін і дротяних огорож, які охороняли маєток. Це було необхідно, як казали в народі, якщо прийдуть соціалісти – і це було теж достеменно відомо – першим, кого вони знищать, буде старий «Лютий Петч».

Ентоні запізнився, а поважний філантроп чекав його на заскленій веранді, де вже вдруге переглядав ранкові газети. Його секретар Едвард Шаттлворт, який до свого переродження був гравцем, власником салуну і загалом негідником, провів Ентоні до кімнати, де представив йому свого благодійника, ніби той був безцінним скарбом.

Вони поважно потиснули руки один одному.

– Жахливо радий чути, що вам краще, – сказав Ентоні.

Старший Петч, так ніби не бачив онука всього тиждень, поглянув на годинник.

– Поїзд запізнився? – м'яко запитав він.

Його дратувала думка, що він мав чекати на Ентоні. Він жив у стійкій омані, що не лише у своїй молодості провадив свої робочі справи з найвищою скрупульозністю і доводив усі справи до кінця, але вважав саме цей фактор головною причиною свого успіху.

– Цього місяця вони часто запізняються, – сказав він із відтінком лагідного докору в голосі й додав після довгого зітхання: – Сідай.

Ентоні оглядав діда з мовчазним подивом, який завжди викликало це видовище. Адже кволий, неосвічений старий володів такою силою, що навіть попри заяви жовтої преси міг купити (прямо чи опосередковано) будь-яку душу мужів республіки, і так, що їх заледве вистачило би, щоб заселити Вайт Плейнс, і ще складніше було повірити, що колись він був рожевощоким малюком.

Весь розмах його сімдесяти п'яти років можна було уподібнити до магічних ковальських міхів – перша чверть століття вдихнула в нього життя, а наступна – висмоктувала його геть. Вона висотала щокі і груди, обхват рук і ніг. Вона тиранічно відбирала його зуби, один за одним, занурила його маленькі очі в темно-сізі мішки, прорідила волосся, змінила його кольори подекуди зі сріблястого на біле, подекуди з рожевого на жовтий, бездушно розмиваючи їх, бавлячись, ніби дитина з коробкою фарб. Потроху, через його тіло й душу, вона заволоділа свідомістю. Послала йому нічний піт і сльози, необґрунтовані страхи, поділила його нормальність на довірливість і підозрілість. Шттивний матеріал його ентузіазму порізала на десятки м'яких, але дратівливих одержимостей; його енергія висохла до норову малої зіпсованої дитини, а його прагнення влади заступили слабоумні інфантильні бажання створити землю арф і гімнів на землі.

Після завбачливого обміну люб'язностями Ентоні відчув, що від нього очікують окреслення намірів, а водночас блиск в очах старого застеріг його висвітити своє бажання жити за кордоном, принаймні зараз. Він хотів, щоби Шаттлворт виявив достатньо такту і вийшов з кімнати, але секретар сів у крісло-гойдалку між двома Петчами й кидав на них погляди своїх вицвілих очей.

– Тепер, коли ти тут, мусиш чимось перейнятися, – лагідно сказав дід, – досягнути чогось.

Ентоні очікував, що той скаже щось на кшталт: «залишити щось після себе». Тому зробив припущення:

– Я гадав... Можливо, зважаючи на мою підготовку, я міг би писати...

Адам Петч поморщився, уявляючи собі поета в сім'ї з довгим волоссям і трьома коханками.

– Історію, – закінчив Ентоні.

– Історію? Історію чого? Громадянської війни? Революції?

– Чом би й ні, сер.

Історія середніх віків. Ідея про пап епохи Ренесансу раптово зародилася в його голові, викладена в романі. Однак, він був радий, що сказав про середні віки.

– Середні віки? Чому не про власну країну? Щось, про що ти знаєш?

– Ну, ви розумієте, я багато жив за кордоном...

– Навіщо тобі писати про середні віки, я не розумію. Темні віки, як ми їх називаємо. Ніхто не знає, що відбувалось, і нікому немає діла, крім того, що вони закінчились. – Він розводився іще декілька хвилин про марність такої інформації, торкаючись, однак, іспанської інквізиції та корумпованості монастирів. Потім додав:

– Ти міг би виконувати якусь роботу в Нью-Йорку, якщо таки маєш намір працювати. – Останнє він вимовив з ледь помітним, майже невловимим цинізмом.

– Так, звичайно, маю, сер.

У спадних конвульсіях розмова дійшла до стрімкого завершення. Ентоні підвівся, глянув на свій годинник і зауважив, що має зустріч із брокером увечері. І що він мав намір залишитися з дідусем на кілька днів, але стомлений і роздратований виснажливим перетинанням океану. Він не мав якогось бажання зносити ці прискіпливі та святенницькі залякування. Потім додав, що повернеться по кількох днях.

Проте, саме завдяки цій зустрічі, ця робота увійшла в його життя як постійна ідея. Протягом року, який минув відтоді, він склав декілька бібліографій, навіть поекспериментував із назвами розділів і переділом роботи на періоди, але жодне речення так і не з'явилося на папері (та навіряд чи коли-небудь могло з'явитися). Він нічого не робив, навіть всупереч прописній логіці йому щастило цим себе розважати.

Пополудні

У жовтні 1913-го, посеред тижня із приємних днів, коли сонце вешталось провулками, а повітря було таким м'яким, що, здавалося, тільки спале листя обтяжує його, приємно було ліниво сидіти біля відкритого вікна, дочитуючи розділ «Едіна». Приємно було десь о п'ятій, позіхнувши, кинути книжку на стіл і, наспівуючи, повільно переміститись у ванну.

На тебе... прек-рас-на панно,

Співав він, відкриваючи кран.

Я здійсмаю... свої... очі,
До тебе... прек-рас-на пан-но,
Моє... серце... хоче...

Він заспівав голосніше, змагаючись із напором води, й поки дивився на знімок Хейзел Давн на стіні, він приклав уявну скрипку до плеча і ніжно провів по ній уявним смичком. Він продзижчав крізь стиснуті губи, що, на його думку, віддалено нагадувало звук скрипки. Вже за мить його руки припинили звиватись і ковзнули вздовж сорочки, розстібаючи гудзики. Він роздягнувся і прийняв атлетичну позу, як чоловік у тигровій шкурі на рекламі, схвально оглянувшись в дзеркалі, перериваючись, щоб занурити ногу в ванну. Підкручуючи кран і стогнувши, він занурився вниз.

Звикаючи до температури води, він розслабився і впав у дрімотний стан. Коли він закінчить ванну, йому потрібно буде лише неспішно одягнутись і перейти вниз по П'ятій авеню до готелю «Рітц», там у нього запланована вечерея з двома найбільш частими компаньйонами – Діком Кермелом і Морі Ноблом. Після чого вони з Морі підуть у кіно, а Кермел повернеться додому дописувати книжку, яку він мав невдовзі закінчити.

Ентоні був радий, що йому не потрібно працювати над його книжкою. Думка, що йому доведеться сидіти і складати докупи не лише слова, що їх варто почути, а й думки, що їх варто втілити у слова, не викликала в ньому жодного бажання.

Винурюючи з ванни, він відполірував себе з прискіпливістю чистильника. Потім повільно пішов до спальні, насвистуючи якусь незрозумілу мелодію, й ходив по ній туди-сюди, застібаючись, підправляючись і насолоджуючись теплом густого килима під ногами.

Він запалив сигарету, пожбурих сірник крізь прочинене вікно. І зупинився із сигарекою за два сантиметри до напіввідкритого рота. Його очі зупинилися на яскравій кольоровій цятці на даху будинку трошки нижче по провулку.

Це була дівчина в червоному негліже, звичайно, шовковому, вона сушила волосся на досі теплому післяобідньому сонці. Він свиснув, і звук затихнув у напруженому повітрі кімнати.

Він обережно зробив крок до вікна – йому раптом здалося, що вона красива. Вона сиділа на кам'яному парапеті, біля неї лежала подушка такого самого кольору, що й халатик на ній, і вона спиралася на неї обома руками, розглядаючи залитий сонцем прямок між будинками внизу, де, як чув Ентоні, бавилися діти.

Він декілька хвилин спостерігав за нею. Щось зрушилося в ньому, щось таке, що неможливо було пояснити теплим запахом надвечір'я чи переможною жвавістю червоного. Відчуття, що дівчина красива, було навальним – він раптом зрозумів, що це – відстань, не та нездоланна відстань між душами, а відстань у кілька земних ярдів. Осіннє повітря було між ними, і дахи, і нечіткі голоси. Раптом, за якусь цілком незрозумілу мить, яка спотворила відчуття часу, він наблизився до обожнювання більше, ніж у будь-якому поцілунку, який він коли-небудь відчував.

Він закінчив одягатись, знайшов чорний метелик і акуратно припасував його перед тристулковим дзеркалом у ванній. Тоді, піддавшись імпульсу, він швидко повернувся до спальні й поглянув у вікно. Жінка вже стояла; вона відкинула волосся назад, і він міг повністю розгледіти її. Вона була гладкою, десь за тридцять п'ять, абсолютно посередня. Він клацнув язиком і повернувся до ванни, щоб зробити проділ у зачісці.

На тебе... прек-рас-на панно, —

легко наспівував він, -

Я здіймаю... свої... очі...

Потім, кілька разів змахнувши щіткою, яка надала блискучій поверхні його волосся довершеного вигляду, він вийшов із ванної, а затим із квартири й пішов по П'ятій авеню у напрямку до «Рітц-Карлтона».

Троє чоловіків

О сьомій Ентоні і його друг Морі Нобл сиділи за столиком у кутку під прохолодою даху. Морі Нобл дуже скидався на великого імпазантного кота, його вузькі очі повнилися невтомними тягучими вогниками. Його волосся було гладким і прямим, начебто його, якщо це можна уявити, облизала здоровецька мати-кішка. За часів Гарварда його вважали винятковою постаттю на потоці, найрозумнішим, найоригінальнішим, спокійним та благословенним.

То був чоловік, якого Ентоні вважав своїм найкращим другом. Єдиним чоловіком зі всього оточення, яким він захоплювався, навіть більше, хоча він і сам не дуже це усвідомлював, – якому він заздрив.

Зараз вони раді були бачити один одного – їхні очі сповнені доброти, бо кожен відчуває наліт новизни після недовгого розставання. Їхня взаємна присутність розслабляє їх, дає відчуття спокою; Морі зі своїм витонченим і на диво котячим обличчям хіба що не муркоче. А Ентоні, зазвичай нервовий, як блудний вогник, нарешті заспокоївся.

Зараз вони захоплені однією з тих легких і ненав'язливих розмов, що їх полюбують тільки чоловіки до тридцяти або чоловіки після великого стресу.

ЕНТОНІ. Сьома година. Де Кермел? (*Нетерпляче.*) Хотів би я, щоби він закінчив той безконечний роман. Я з голоду помру, поки він допише.

МОРІ. Він вигадав нову назву «Демон-коханець», незле, еге ж?

ЕНТОНІ (*зацікавлено*). «Демон-коханець»? Чи «Жінка в сльозах», незле! Ніяк незле, що скажеш?

МОРІ. Я навіть сказав би, що добре. Котра година, ти сказав?

ЕНТОНІ. Сьома.

МОРІ (*його очі звузилися, виказуючи не те щоб незадоволення, а легке несхвалення*). Він мене до сказу довів одного разу.

ЕНТОНІ. Як?

МОРІ. Своєю звичкою робити записи.

ЕНТОНІ. Мене теж. Здається, я щось сказав минулого разу, що здалось йому суттєвим, але він забув, що, отже, він дістався до мене. Він сказав: «Ти не міг би сконцентруватись?» А я відповів: «Ти набрид мені до сліз. Як я можу пам'ятати?»

МОРІ (*беззвучно сміється, його обличчя розпливається в розуміючій посмішці*). Дік не обов'язково бачить більше, ніж інші. Але він може описати суттєво більше з того, що помічає.

ЕНТОНІ. Це вражаючий талант...

МОРІ. О, так. Вражаючий!

ЕНТОНІ. І енергія амбітності, скерована у правильному напрямку. З ним дуже цікаво – він і підбадьорює, і захоплює. Інколи від його присутності дух забиває.

МОРІ. О, так...

Тиша й далі:

ЕНТОНІ (*із переконливим виразом, наскільки це можливе на його худому й децю невпевненому обличчі*). Але енергія його не невичерпна. Колись, мало-помалу, вона зникне, і вражаючий талант, скоріш за все, – теж. Залишиться тільки старе тороччя, дратівливе, балакуче та егоїстичне.

МОРІ (*сміючись*). Ось ми тут сидимо й доводимо один одному, що малий Дік розуміє речі не так глибоко, як ми, а от він, зі свого боку, відчуває суттєву перевагу творчого мислення над критичним, і все таке.

ЕНТОНІ. Ще б пак. Але він помиляється. Він дуже часто піддається нападам ентузіазму. Якби він не був такий занурений у реалізм і не мав би носити шати циніка, то був би довірливим, як релігійний лідер із коледжу. А він – ідеаліст. Отак. Він гадає, що ні, оскільки відкинув християнство. Пригадуєш його в коледжі? Він проковтував кожного автора, одного за одним, ідеї, техніки, персонажі: Честертон, Шоу, Велс, і кожного з них з однаковою легкістю.

МОРІ (*досі обдумуючи своє останнє спостереження*). Я пам'ятаю.

ЕНТОНІ. Це правда. Вроджений фетишист. Ось, скажімо, мистецтво...

МОРІ. Зробімо замовлення. Він буде...

ЕНТОНІ. Звичайно. Замовимо. Я казав йому...

МОРІ. Ось він іде. Дивися, зараз зіштовхнеться з офіціантом. (*Він підняв палець, щоби подати сигнал, – так, ніби то була м'яка і дружня лапа.*) Ось і ти, Кермеле.

НОВИЙ ГОЛОС (*завзято*). Привіт, Морі. Привіт, Ентоні Комсток Петч. Як поживає онук старого Адама? Дебютантки й досі в'ються за тобою, га?

Новоприбулий – Річард Кермел – невисокий і світловолосий, один з тих, хто до тридцяти п'яти вже полісіє. В нього жовтуваті очі – одне з них суттєво яскравіше, інше тьмяне, як каламутний басейн, чоло в нього смішно видається, як у малюка з карикатури. Він випирає в деяких місцях – його живіт випирає пророчно, його слова випирають із рота, навіть кишені його обіднього костюма випирають так, ніби вони наповнені висловухою колекцією всіляких графіків, програмок і різноманітних вирізок – на них, примружуючи свої непарні жовті очі, він робить замітки, закликаючи до тиші незайнятою лівою рукою.

Він підходить до столу і потискає руки Ентоні й Морі. Він – один із тих чоловіків, які незмінно потискають руку, навіть людям, яких вони бачили годину тому.

ЕНТОНІ. Привіт, Кермеле. Добре, що ти тут, нам був потрібен комічний розряд.

МОРІ. Ти спізнився. Доганяв листоношу по кварталі? А ми тут якраз обговорювали твою персону.

ДІК (*міряючи Ентоні нетерплячим поглядом свого світлого ока*). І що ти сказав? Скажи мені, я це запишу. Викинув сьогодні тисячу слів із першої частини.

МОРІ. Благородний естет. І я залив алкоголь у свій шлунок.

ДІК. Навіть у цьому не сумніваюсь. Закладаюся, що ви двоє тут уже годину сидите й розмовляєте про лікери.

ЕНТОНІ. Ми ніколи не напиваємось, мій безбородий хлопче.

МОРІ. Й ніколи не повертаємось додому з дамами, яких зустрічаємо напідпитку.

ЕНТОНІ. Й усі наші вечірки вирізняються певною зарозумілістю.

ДІК. Особливо нерозумні ті особи, котрі вихваляються, як вони «заливаються». Проблема в тому, що ви обоє – ніби з вісімнадцятого століття. Стара школа англійських сквайрів. П'єте помаленьку, поки під стіл не впадете. Але вам ніколи не буває весело. Е, ні, так не годиться.

ЕНТОНІ. Здається, це з шостого розділу.

ДІК. Ідете до театру?

МОРІ. Так. Ми намагаємось провести вечір у глибоких роздумах над життєвими проблемами. Річ називається лаконічно – «Жінка». Допускаю, що «вона того варта».

ЕНТОНІ. Боже! То це воно? Ходімо знову на «Жартівників».

МОРІ. Мені вже набридло. Я їх бачив тричі. (*До Діка.*) Першого разу ми вийшли після першого акту і знайшли пречудовий бар. А коли повернулися, то зайшли не до того театру.

ЕНТОНІ. У нас був тривалий диспут із наляканою молодою парою – ми гадали, що вони зайняли наші місця.

ДІК (*ніби розмовляючи сам із собою*). Гадаю, що коли закінчу ще один роман і п'єсу та, можливо, книгу коротких оповідань, я напишу музичну комедію.

МОРІ. Я знаю: з інтелектуальним текстом, що його ніхто не слухатиме. А всі критики будуть бурчати і стогнати про «Старий добрий фартушок». А я сяятиму, як безглузда постать у безглуздому світі.

ДІК (*помпезно*). Мистецтво не безглузде.

МОРІ. Безглузде само по собі. Але не є таким, коли намагається зробити життя менш безглуздим.

ЕНТОНІ. Іншими словами, Діку, ти виступаєш перед залом, повним привидів.

МОРІ. Але нехай це буде красива вистава.

ЕНТОНІ (*до Морі*). І навпаки, якщо ти знаєш, що цей світ – безглуздий, навіщо писати? Будь-яка спроба надати йому змісту – беззмістовна.

ДІК. Гаразд, але навіть враховуючи все це, варто залишатися пристойним прагматиком і підтримувати в бідолашному людстві інстинкт до життя. Чи ви хочете, щоб усі вірили у вашу софістичну нісенітницю?

ЕНТОНІ. Мабуть, так.

МОРІ: Ні, сер! Я гадаю, що всі в Америці, за винятком хіба якоїсь обраної тисячі, повинні прийняти жорстку систему моралі – римський католицизм, наприклад. Я не скажусь на загальноприйняті норми. Я скажусь скорше на посередніх еретиків, що вхопилися за досягнення софістики і прибрали позу моральної свободи, до чого їхній розум абсолютно не надається.

Тут з'являється суп, і те, що хотів сказати Морі, навіки зникло в небутті.

Ніч

Опісля вони навідалися до гендлера по квитки і за значну суму дістали квитки на нову музичну комедію, яка називалася «Гучна забава». У фойє театру вони зачекали декілька хвилин, щоб оглянути натовп, який прийшов на прем'єру. Там були оперні шати, пошиті з міріад шовків і хутра; зливи коштовностей, що стікали з рук, ший і рожево-білих вух, переливались

іскрами широкі стрічки на незліченних шовкових капелюхах, було взуття золотисте й бронзове, червоне і лаково-чорне, були високі, туго закручені жіночі зачіски поряд із прилизаним, на помадженим волоссям доглянутих чоловіків – весь цей стічний, напливний, торохтливий, реготливий, пінний натовп був подібний до людського моря, що повільно накочувалося веселими хвилями й заливало блискучим потоком рукотворне озеро сміху.

Після вистави вони розділилися – Морі пішов танцювати в «Шері», Ентоні – додому спати.

Він повільно пробирався крізь метушливий нічний натовп Тайм-скверу, перегони колісниць і тисячі їхніх прихильників робили вулицю дивно красивою, світлою і чимось схожою на карнавал. Обличчя вихором кружляли довкола нього, калейдоскоп дівчат, страшних, як гріх – занадто повних, занадто худорлявих, але вони пливли осіннім повітрям на крилах власних теплих і пристрасних зітхань, пролитих у ніч. Хоча, попри їхню вульгарність, вони здалися йому примарно і невловно таємничими. Він обережно вдихнув, втягуючи в легені запах парфумів і не дуже приємний сморід різного тютюну. Він вловив погляд смаглявої красуні, яка сиділа одна в таксі. Приглушене світло її очей натякало на ніч і фіалки, тож на хвилину він повернувся у напівзабутий спогад давнього вечора.

Два молоді гебреї пройшли повз, голосно розмовляючи, обертаючи головами туди-сюди й кидаючи мимохідь зарозумілі погляди. Вони були одягнені у надзвичайно тісні й не надто модні костюми, їхні високо застебнуті комірці прилягали до борлаків, на ногах були сірі гетри, а руки в сірих рукавичках трималися за тростини.

Поруч пройшла розгублена старенька, затиснена між двома чоловіками, які несли її, як кошик з яйцями, розповідаючи про дива Тайм-скверу, а розмовляли вони так швидко, що голова старої пані, яка намагалася бути неупереджено зацікавленою, поверталася туди-сюди, ніби збурена вітром зморщена помаранчева шкірка. Ентоні вловив уривок їхньої розмови:

– Ось це – «Астор», мамо!

– Дивіться! Оголошення про перегони колісниць...

– Ми там сьогодні були, хіба ні?

– Боже милий!..

– Будеш хвилюватись – висохнеш, як билинка, – впізнав він новомодний жарт того року, який вигулькнув десь з-поза одного з його ліктів.

– А я йому кажу, так і кажу...

Плавний поспіх таксі біля нього, і сміх, хриплий, немов вороняче каркання, невгавучий і гучний, він змішується з гуркотом метро під ногами – і над усім цим карусель світла, воно спалахує і гасне – світло сиплеться перлинами, піниться і перетворюється на блискуче плетиво, кола й монотонні гротескні фігури, які дивовижно врізаються в небо.

Він нарешті звернув в рятівну тишу, яка темрявою війнула з провулка, пройшов повз пекарню, де у вітрині десяток печених курчат оберталися знову й знову в автоматичному грилі. З дверей війнуло жарким, пухким, пряним ароматом. Поруч аптека видихала запахи ліків, розливої содової води та приємні півтони стійки з косметикою; потім він проминув китайську пральню, вона досі була відчинена; парка й задушлива, вона відгонила глевким незрозумілим жовтуватим запахом. Усе це пригнічувало його. Дійшовши до Шостої авеню, він зупинився на розі тютюнової крамниці, йому одразу полегшало – крамниця була веселою та привітною у своєму темно-синьому димі, який закликав купувати розкіш.

У своїй квартирі, сидячи біля вікна, він викурих останню сигару. Уперше за останній рік він відчув, що повністю насолоджується Нью-Йорком. Була в ньому певна, майже південна гострота. Самотнє місто, однак оскільки він виріс сам, то навчився уникати самотності. Упродовж останніх місяців він був обачним, і коли не мав жодних домовленостей на вечір, то спішив до одного з клубів, щоби когось там зустріти. О, так, самотність тут була присутня...

Сигара, її дим напливав на тонкі брижі завіси, виплітаючи на ній ледь помітні білі візерунки, вона жевріла, аж поки годинник на церкві Святої Анни не пробив першу годину жалібним світським тоном. Десь за півкварталу почувся наростаючий шум, він нагадував гуркіт барабанів, – перехилившись через вікно, він побачив поїзд: той, наче розлютований орел, розтинав грудьми темний поворот. Йому раптом згадався фантастичний роман, що його нещодавно прочитав, де міста бомбардували з летючих поїздів, і на мить він уявив, як Вашингтон-сквер оголосив війну Центральному парку, буцімто це був північний кордон, за яким велася битва і приходила смерть. Але поїзд пролетів, ілюзія розвіялася: спершу до стихаючих барабанів, а потім до клекотання орла в далині.

З П'ятої авеню долітали дзвінки й низькі невиразні звуки автомобільних клаксонів. Але на його вулиці панувала тиша, і тут він був у безпеці від усіх життєвих небезпек, бо тут були його двері й довгий коридор, і його вартова – спальня – у безпеці, у безпеці! Світло газових ліхтарів прозирило крізь вікно, ніби місяць, але було яскравішим і прекраснішим за нього.

Ретроспекція «В раю»

Краса, яка народжувалася кожні сто років, сиділа в чомусь на кшталт передпокою, крізь який пролітали пориви білого вітру, а часом – якась задихана й заклопотана зірка. Зірки приязно їй підморгували на бігу, а вітри невгамовно розвівали її волосся. Вона була незбагненною, бо й душа, і дух її були єдині – краса її тіла була есенцією її душі. Вона була тією сутністю, яку віками шукають філософи. У цьому передпокої вітрів і зірок вона сиділа вже сотню років, спокійно споглядаючи саму себе.

Нарешті вона зізналася, що мусить народитися знову. Зітхнувши, вона завела довгу розмову із голосом, що долітав із білого вітру, розмова тривала багато годин, але тут я можу навести лише уривок.

КРАСА (*губи її ледь рухаються, очі звернені, як завжди, всередину самої себе*). Куди мені мандрувати тепер?

ГОЛОС. До нової країни, землі, якої ти не бачила досі.

КРАСА (*ображено*). Ненавиджу вриватися в ці нові цивілізації. Як довго я пробуду цього разу?

ГОЛОС. П'ятнадцять років.

КРАСА. Як називається місце?

ГОЛОС. Це найбагатша, найпрекрасніша земля на світі – земля, де мудрі є трохи мудрішими за нерозумних; земля, де у правителів глузду не більше, ніж у маленьких дітей, а законодавці вірять у Санта-Клауса, де потворні жінки контролюють сильних чоловіків...

КРАСА (*здивовано*). Що?

ГОЛОС (*дуже пригнічено*). Так, це справді сумне видовище. Жінки зі скошеним підборіддям та безформними носами у білий день наказують чоловікам: «Зроби це!», «Зроби те!», і навіть найбільш могутні чоловіки беззастережно підкоряються своїм жінкам, до яких звертаються пишномовно: «місіс така-то» або «дружина».

КРАСА. Не може такого бути! Я, звичайно, розумію поклоніння перед чарівними жінками – але перед повними? Чи кістлявими? Чи жінками із запалими щоками?

ГОЛОС. Навіть перед такими.

КРАСА. А що від мене потрібно? Які в мене шанси?

ГОЛОС. Все буде «непросто», якщо можна так сказати.

КРАСА (*після невдоволеного мовчання*). Чому ж не давні землі, землі виноградників і красномовних чоловіків, чи землі кораблів і морів?

ГОЛОС. Очікується, що скоро вони будуть дуже зайняті.

КРАСА. О!

ГОЛОС. Твоє життя на землі буде, як завжди, проміжком між двома значущими поглядами у світове дзеркало.

КРАСА. Ким я буду? Ти мені скажеш?

ГОЛОС. Спершу було задумано, що ти з'явишся актрисою кіно, але ця думка виявилася недоцільною. Впродовж п'ятнадцяти років ти втілишся в образі світської дівчини.

КРАСА. А що це?

В пориві вітру з'являється новий звук, що його можна трактувати як: «голос почухав голову».

ГОЛОС (*після довгої паузи*). Щось на кшталт фальшивої аристократки.

КРАСА. Фальшивої? Що це таке?

ГОЛОС. Це ти також довідаєшся в тих землях. Ти зустрінеш багато такого, що буде фальшивим, і робитимеш багато фальшивого.

КРАСА (*безтурботно*). Все це звучить так вульгарно.

ГОЛОС. Навіть наполовину не так вульгарно, як насправді. Впродовж п'ятнадцяти років тебе будуть називати «дівчинка-регтайм», «вертихвістка», «джаз-бебі», «дівчина-вамп». Ти будеш танцювати нові танці так само граційно, як танцювала старі.

КРАСА (*пошепки*). Мені будуть платити?

ГОЛОС. Так, як завжди, – любов'ю.

КРАСА (*легкий усміх лише на мить бентежить нерухомість її уст*). А мені сподобається, коли мене називатимуть «джаз-бебі»?

ГОЛОС (*розважливо*). Ти це обожнюватимеш...

Тут діалог закінчується, Краса далі нерухомо сидить, зірки зупиняються в пориві захоплення, вітер, білий і стрімкий, розвіває її волосся.

Це дійство відбулося за сім років до того моменту, коли Ентоні сидів перед вікном своєї квартири і слухав дзвони Святої Анни.

Розділ II

Портрет сирени

За місяць на Нью-Йорк із хрускотом обвалився листопад, а разом із ним три важливі футбольні матчі й мелькання хутра вздовж П'ятої авеню. Також він приніс відчуття напруженості в місто й приглушене хвилювання. Кожного ранку тепер у пошті Ентоні траплялися запрошення. Три десятка добропорядних осіб жіночої статі з вищого товариства виголошували свою здатність, ба навіть відверте бажання народити дітей трьом десяткам мільйонерів. П'ять десятків добропорядних жінок середнього класу проголошували не лише свою здатність, а й нестримний потяг до перших трьох десятків чоловіків, яких, звичайно ж, було запрошено на всі дев'яносто шість вечірок – де збиралася вся родина і друзі молодої панни, знайомі, студенти коледжу та охочі молоді чужинці. Продовжуючи далі, був також і третій клас спідниць міста з передмість Ньюарка й Джерсі, навіть із суворого Коннектикута й небажаних районів Лонг-Айленда – були, поза сумнівом, інші види, аж до самих низів міста: гебрейські дівчата виходили у світ гебрейських чоловіків і жінок у пошуках молодого брокера або ювеліра й кошерного весілля; ірландки, нарешті отримавши дозвіл, кидали погляди на молодих політиків із Таммані-хола, благочестивих підприємців і хористів, які встигли підрости.

Само собою, місто заразилося духом передчуття – робочі дівчата, бідні потворні створіння, які днями загортали мило на фабриках і демонстрували одяг в універсальних магазинах, мріяли, що, можливо, у феєричному збудженні цієї зими вони зможуть отримати такого жаданого чоловіка – ніби кишеньковий злодій на карнавалі, який вірить, що в метушливому натовпі його шанси зростуть. Комини задиміли, й вивітрився сморід метро. Актриси з'явилися в нових п'єсах, видавництва презентували нові книги, а Кестли з'явилися з новими танцями. Вийшли нові розклади поїздів, з новими помилками замість старих, до яких пасажери вже звикли.

Місто готувалося до візитів!

Одного надвечір'я, прогулюючись Сорок другою вулицею під сталевим-сірим небом, Ентоні наштовхнувся на Річарда Кермела, який вигулькнув із циркульні готелю «Мангеттен». День був холодним, першим по-справжньому холодним днем, і на Кермелові було пальто до колін, оторочене каракулем, яке вже давно носили робітники Середнього Заходу та яке нещодавно затвердила мода. Його м'який капелюх був стриманого коричневого кольору, з-під нього світле око поблискувало, як топаз. Він рвучко зупинив Ентоні, плескаючи його по руках, більше від бажання зігрітись, аніж через грайливість, і після неодмінного потиску рук вибухнув словами:

– Дідько, як холодно! Боже милий, я весь день працював, як проклятий. Поки в моїй кімнаті не зробилося так холодно, що я подумав: схоплю пневмонію. Бісова орендаторка економить на вугіллі, піднялася тільки після того, як я півгодини кричав на сходах. Почала пояснювати, чому так. Господи! Спершу вона довела мене до сказу, а потім я подумав, що вона – непоганий персонаж, і почав записувати, поки вона говорила, але так, щоби вона не зрозуміла, ніби я просто щось пишу...

Він схопив Ентоні за руку і жваво потягнув його вгору по Медісон-авеню.

– Куди ми?

– Нікуди особливою.

– Тоді в чому сенс? – запитав Ентоні.

Вони зупинились і витріщились один на одного, а Ентоні подумав, чи часом холод не зробив його лице таким самим неприємним, як у Діка Кермела, чий ніс був малиновим, виря-

чене чоло – синім, чиї непарні очі були червоними й водянистими по краях. За хвилю вони знову продовжили путь.

– Я добре попрацював над романом, – багатозначно провадив Дік, звертаючись ніби до тротуару. – Але часом мені треба виходити. – Він глянув на Ентоні, ніби вибачаючись і шукаючи підтримки.

– Мені потрібно виговоритись. Я гадаю, що мало хто справді думає, я маю на увазі, що ось так сідає і міркує, і врешті приходить до якоїсь ідеї. Я мислю, коли пишу або коли розмовляю. Необхідно мати початок, те, що можна заперечувати або відстоювати – як ти вважаєш?

Ентоні щось пробурмотів і м'яко вивільнив руку.

– Я не проти нести тебе, Діку, але це пальто...

– Я маю на увазі, – настирливо продовжував Річард Кермел, – що на папері вже перший абзац містить думку, яку ти знищиш або розвинеш. У діалозі ти маєш враховувати останнє твердження твого візаві, але коли ти просто роздумуєш над чимось, твої думки сліднують одна за одною, як картинки в чарівному ліхтарі – одна веде за собою наступну.

Вони минули Сорок п'яту вулицю і поволі сповільнили ходу. Обидва запалили сигарети і випустили в повітря великі хмари диму разом із морозним подихом.

– Пройдімося до «Плази» і замовмо егнот, – запропонував Ентоні. – Тобі це на користь. Повітря вижене нікотинову гниль із твоїх легень. Ходімо, я буду всю дорогу слухати про твою книжку.

– Краще не буду, якщо тобі це заважає. Тобто непотрібно робити послугу.

Слова вилітали поспіхом, і хоча він намагався не змінювати виразу обличчя, воно таки видавало невпевненість. Ентоні був змушений запротестувати:

– Заважає? Нізачо!

– В мене є кухня... – почав Дік, але Ентоні перервав його, розкинув руки й видихнув навмисне піднесено.

– Гарна погода! – вигукнув він. – Чи не так? Почуваюся як десятилітній. Тобто ця погода змушує мене почуватися так, як коли мені було десять. Убивчо! О Боже! Однієї миті світ мій, іншої – я посміховисько для нього. Сьогодні світ мій, і все просто, просто. Навіть ніщо є простим!

– Моя кухня живе над «Плазою». Чудова дівчина. Ми можемо заскочити до неї. Вона тут живе взимку з батьками, останнім часом принаймні.

– Я не знав, що в тебе є кухня в Нью-Йорку.

– Її звати Глорія. Вона з Канзас-Сіті. Її мама – практикуюча білфістка, а її батько, хоча й доволі нудний, але вроджений джентльмен.

– Що вони для тебе? Літературний матеріал?

– Намагаються ним бути. Старий постійно розповідає мені, що зустрів прекрасного персонажа для роману. Потім оповідає про якогось свого приятеля-ідіота і каже: «Ось персонаж для тебе! Чому б тобі його не описати? Він усім цікавий». Або інколи каже про якесь банальне місце, на кшталт Японії чи Парижа, і каже: «Чому б тобі не написати про це місце? Це було б чудове місце дії!».

– А як щодо дівчини? – мимохідь запитав Ентоні. – Глорія... Глорія, як?

– Гілберт. Ти мав про неї чути. Глорія Гілберт. Ходить на танці в коледжі, і всяке таке.

– Здається, ім'я знайоме.

– Красива така, справді збіса приваблива.

Вони дійшли до П'ятнадцятої вулиці та повернули в напрямку Авеню.

– Зазвичай я не цікавлюсь юними дівчатами, – похмуро зауважив Ентоні.

Це була не зовсім правда. Хоча йому здавалося, що середньостатистична дебютантка проводить кожну годину свого дня у роздумах або розмовах про те, які можливості приготував

для неї світ упродовж наступної ж години, але кожна дівчина, яка могла похвалитись своєю вродою, викликала в ньому величезний інтерес.

– Глорія дуже мила, хоча ані краплі розуму в голові.

Ентоні коротко гикнув.

– Ти маєш на увазі, що про літературу з нею не поговориш.

– Ні, не маю.

– Діку, ти ж знаєш, що для тебе мізки в жінки. Серйозна молода особа, яка буде сидіти з тобою в куточку й серйозно розмовляти про життя. З тих, які в шістнадцять із розумними обличчями сперечаються: це добре чи погано цілуватись і чи пристойно для першокурсника пити пиво.

Річард Кермел був ображений. Його обличчя спохмурніло і зморщилось, як гофрований папір.

– Ні, – почав він, але Ентоні безжально перебив його.

– О, так, із тих, що вже сидять у куточку та обговорюють англійський переклад нового скандинавського Данте.

Дік розвернувся до нього, його обличчя дивно осіло, його запитання пролунало майже як благання.

– Та що таке з вами із Морі? Ви інколи розмовляєте зі мною, ніби я недоумок.

Ентоні був збентежений, але йому також було холодно й незручно, тож він вирішив сховатися за нападом.

– Я не думаю, що справа в розумі, Діку.

– Звичайно, що в розумі! – розлючено вигукнув Дік. – Що ти маєш на увазі? Чому не в розумі?

– Можливо, ти достатньо багато знаєш і вмієш це описати.

– Не можу я всього знати!

– Я можу собі уявити, – провадив своє Ентоні, – людину, яка знає багато, але не володіє талантом, аби це описати. От як я. Уяви на хвилину, що в мене більше досвіду, ніж у тебе, й менше таланту. Але я не зміг би всього висловити. Ти ж, навпаки, маєш достатньо води, щоб наповнити відро, і достатньо велике, щоби вмістити цю воду.

– Щось я взагалі не вловлюю твоєї думки, – поскаржився Дік зажуреним голосом. Він був безконечно стривожений, а від того ще більше наїжачився. Він втупився в Ентоні й затулив прохід перехожим, від чого ті кидали на нього злісні та осудливі погляди.

– Я маю на увазі, що такий талант, як Веллс, не може вмістити розум Спенсера. Але таланти дрібніші нехай задовольняються ідеями скромнішими. І що вужче ти можеш дивитися на предмет, то цікавіше зможеш про нього розповісти.

Дік задумався, не в змозі оцінити весь розмах парадоксу, вкладеного в ремарку Ентоні. Але Ентоні вів далі з такою невимушеністю, яка так часто витікала з нього, його темні очі блищали на худорлявому обличчі, підборіддя його піднялось, уся його фізична сутність розросталась.

– Скажімо, я гордий, розсудливий і мудрий – афінянин серед греків. Я міг би програти там, де хтось менш успішний досягнув би успіху. Він міг би наслідувати, міг би вдавати, міг би бути завзятим, міг би бути обнадійливо конструктивним. Але той, гіпотетичний «я» був би занадто гордим, щоб наслідувати, занадто розсудливим, щоб бути заповзятим, занадто складним, щоб бути утопістом, занадто грецьким, щоб удавати.

– Отже, ти не вважаєш, що митець – це інтелектуальна праця?

– Ні, він працює, якщо може, над удосконаленням того, що трапляється йому на шляху до стилю, вибирає із власної інтерпретації речей довкола те, що вважає суттєвим. Але, врешті-решт, кожен письменник пише, бо таким є його спосіб життя. Тільки не кажи мені, що ти прихильник «божественної місії митця».

- Я навіть себе не називаю митцем.
- Діку, – сказав Ентоні, змінюючи тон, – я хочу вибачитись.
- Чому?
- За цю тираду. Я, чесно, дуже перепрошую. Я казав напоказ.
- Дік трішки заспокоївся і відповів:
- Я часто казав, що в душі ти філістер.

Спадали хрусткі сутінки, коли вони в прихистку білого фасаду «Плази» повільно смакували пінно-жовту гущу егноку. Ентоні глянув на свого товариша. Ніс і чоло Річарда Кермела повільно набували нормальної пігментації, червоне покидало перший, а синє відступало з другого. Поглянувши в дзеркало, Ентоні був радий, що його шкіра не змінила кольору. Навпаки, ледь помітний рум'янець зайнявся на його щоках – йому навіть здалося, що він ніколи не виглядав так добре.

– Мені досить, – сказав Дік, ніби спортсмен на тренуванні. – Я хочу піднятись і зустрітись з Гілбертами. Ти йдеш?

– Так, чому б і ні. Якщо ти не залишиш мене з батьками й не сховаєшся десь у кутку з Дорою.

– Не Дорою – Глорією.

Порт'є по телефону повідомив про їхній прихід, вони піднялися звивистим коридором і постукали в номер 1088. Двері відчинила жінка середніх літ – місіс Гілберт власною персоною.

– Як ся маєте? – запитала вона ввічливим, притаманним американській леді тоном. – Жахливо рада вас бачити...

Декілька швидких фраз з боку Діка, а потім:

– Містер Петс? Заходьте, будь ласка, пальто залишайте тут. – Вона вказала на крісло і змінила модуляцію на улесливий сміх, упереміш з утрудненим диханням. – Це просто чудово, чудово. Річарде, чому ти не заходив до нас так довго? – Подальші односкладові слова служили подекуди відповіддю, подекуди наповненням тиші між невиразними спробами Діка відповісти. – Сідай, будь ласкавий, розкажи, як у тебе справи.

Потім вони ходили по кімнаті туди-сюди, або стояли й люб'язно кивали, потому усміхалися знову й знову безпорадно та безглуздо, сподіваючись, що вона нарешті сяде, затим опустили в крісла і налаштувалися на приємну розмову.

– Думаю, передусім, бо ти був зайнятий, – усміхнулася місіс Гілберт дещо із викликом. «Передусім» вона використала, щоб збалансувати свою більш хитку позицію. В неї було заготовано ще дві фрази: «принаймні мені так здається» і «вочевидь» – ці три фрази вона змінювала так, що кожна її ремарка виглядала, як загальний погляд на життя, так, ніби вона перебрала всі варіанти й тицьнула пальцем у найбільш годящий.

Обличчя Річарда Кермела, як помітив Ентоні, вже прийшло до норми. Чоло і щоки набули кольору плоті, а ніс зробився ввічливо непомітним. Він дивився на тітку світло-жовтим оком, виявляючи підкреслено перебільшену увагу, яку молоді чоловіки зазвичай приділяють жінкам, на яких не мають подальших планів.

– Ви також письменник, містере Петс?... Гаразд, можливо, ми всі зможемо зігрітись у променях Річардової слави. – Легкий смішок, який започаткувала сама місіс Гілберт.

– Глорії немає вдома, – промовила вона, ніби аксіому, з якої належало зробити далекоглядні висновки. – Десь танцює. Глорія пурхає, пурхає, пурхає. Я казала їй, не знаю, як вона це витримує. Вона танцює весь вечір і всю ніч, гадаю, від неї скоро тінь залишиться. Її батько дуже схвилований щодо неї.

Вона усміхнулася одному та іншому. Вони обоє усміхнулись у відповідь.

Раптом Ентоні зрозумів, що вона вся складається з послідовності півкіл і парабол, на кшталт тих фігур, що їх талановиті хлопці зображають за допомогою друкарських машинок: голова, руки, груди, стегна, ноги і гомілки були заплутаним поєднанням окружностей. Вона

була охайна й чиста, її волосся було пофарбоване під насичену сивину, на її широкому обличчі ніби сховалися два вицвілі блакитні ока, облямівкою навколо вуст пробивалися ледь помітні вусики.

– Я завжди кажу, – звернулася вона до Ентоні, – що Річард – древня душа.

Запанувала незручна пауза, протягом якої Ентоні вигадив каламбур, що Дік – зношений і древній.

– У нас усіх душі різного віку, – провадила далі місіс Гілберт і вся засяяла, – принаймні так кажуть.

– Може бути, – погодився Ентоні, вдаючи, ніби ця ідея викликає в нього захоплення. Її голос спінився:

– У Глорії дуже молода душа – безвідповідальна, передусім. У неї відсутнє відчуття відповідальності.

– Вона іскриста, тітонько Кетрін, – люб'язно сказав Річард. – Відчуття відповідальності зіпсувало б її. Вона занадто гарненька.

– Ну, – зізналася місіс Гілберт, – я бачу, що вона тільки літає, літає і літає.

Спроби перейти до обговорення хиб Глорії загубились у брязкоті ручки дверей, які впустили містера Гілберта.

То був невисокий чоловік із маленькими вусами, що спочивали, ніби біла хмарка, під невиразним носом. Він досягнув тієї стадії, коли його значення як соціальної істоти суттєво поблякло (якщо не схилилося до негативного). Його ідеї були оманливими ще двадцять років тому, його розум прокладав свій хисткий і млявий шлях крізь передовиці щоденних газет. Після закінчення одного невеликого, але поважного західного університету він подався у виробництво кіноплівки, й оскільки воно не вимагало великого розуму, то було саме для нього; кілька років йому велося добре – а саме до 1911-го, коли він почав укладати угоди з кінокомпаніями на невизначених умовах. У 1912 році кіноіндустрія вирішила проковтнути його, і тоді він, дослівно, балансував на кінчику язика. А зараз він був управителем Асоціації компаній кіноматеріалів Середнього Заходу, проводячи шість місяців у Нью-Йорку і шість місяців у Канзас-Сіті й Сент-Луїсі кожного року. Він беззастережно вірив, що хороші часи попереду; так само вірили його дружина і донька.

Він не схвалював поведінки Глорії: вона затримувалася допізна, ніколи не їла, довкола неї панував хаос: якимось він намагався з нею поговорити, чим дуже роздратував її, тож вона вихлюпнула на нього такі слова, яких він і не гадав зустріти в її словнику. Після п'ятнадцяти років безперервної «громадянської війни» він таки переміг – це була війна безладного оптимізму з організованою тупістю, якимось чином серія «так», якими він отруював розмову, принесла йому перемогу.

– Так-так-так-так, – казав він, – так-так-так-так. Дай згадаю. Це було літо, коли ж це було, дев'яносто першого чи дев'яносто другого... так-так-так-так...

П'ятнадцять років «такання» dokonали місіс Гілберт. Ще п'ятнадцять років безперервного заперечення через погодження, яке супроводжувалося струшуванням попелу з недопалків тридцяти двох тисяч сигар, зламали її. Вона пішла на останню поступку своєму чоловікові у подружньому житті, яка була ще більше безповоротною, ще більше невинною, ніж саме одруження – вона послухалась його. Вона переконувала себе, що з віком вона зробилася більш терпимою – насправді вік лише знищив ту краплю мужності, яка була в ній.

Вона презентувала його Ентоні.

– Це – містер Петс, – сказала вона.

Молодий і старший чоловіки доторкнулись один до одного, рука містера Гілберта була м'яка і стерта до м'ясистої подоби вичавленого грейпфрута. Потім чоловік із дружиною обмінялися привітаннями – він сказав їй, що надворі похолоднішало, що він ішов до газетного

кіоску на Сорок четвертій вулиці по газету Канзас-Сіті. Що він намагався повернутися додому автобусом, але було занадто холодно, так, так, так, так, занадто холодно.

Місіс Гілберт додала родзинки його пригодам, будучи враженою його стійкістю до суворої погоди.

– Який ти сміливий! – із захопленням вигукнула вона. – Який сміливий! Я нізащо би не вийшла на вулицю.

Містер Гілберт зі справжньою чоловічою витримкою проігнорував благоговіння, яке викликав у своїй дружині. Він повернувся до молодиків і з переможним виглядом скерував їх на ту саму розмову про погоду. Він закликав Річарда Кермела згадати листопад в Канзасі. Запровадивши тему, він постійно витягував її, обсмоктував і розтягував так, що вона висіла у повітрі, поки повністю не знекровилась.

Успішно було запропоновано для обговорення стародавню тезу, що колись дні були тепліші, а ночі приємніші, вони вираховували точну відстань між двома нікому не відомими крапками, що їх Дік мав необачність згадати. Ентоні безвідривно дивився на містера Гілберта й почав впадати в транс, куди за хвилину прокрався усмішливий голос місіс Гілберт:

– Мені здається, що холод тут більш відчутний через вологу, він ніби в'ївся в мої кістки.

Це зауваження, відповідно «затакане», вже крутилося на язика містера Гілберта, його не можна було винуватити за різку зміну теми.

– Де Глорія?

– Має вже бути тут із хвилини на хвилину.

– Ви знайомі з моєю донькою, містере?...

– Не мав такої честі. Але Дік багато про неї розповідав.

– Вони з Річардом – кузени.

– Справді? – Ентоні вичавив посмішку. Він не звик бути в товаристві старших за себе, і його рот уже скам'янів від надмірних усміхів. Було дуже приємно дізнатися, що Глорія і Дік – брат і сестра в перших. Йому поталанило впродовж подальших хвилин кинути на свого друга агонізуючий погляд.

Річард Кермел висловив занепокоєння, що їм час іти.

Місіс Гілберт було шалено шкода.

Містеру Гілберту було дуже прикро.

Місіс Гілберт висловила ще одну думку на взірць того, буцімто вона дуже рада, що вони прийшли, навіть якщо їм довелося провести час у компанії старої жінки, занадто старої, щоби фліртувати з ними. Ентоні з Діком ця репліка видалася такою дотепною, що вони сміялись у три-чотири такти.

Чи завітають вони знову?

– О, так, звичайно.

Глорії буде дуже шкода!

– До побачення...

– До побачення...

Усмішки!

Усмішки!

Бам!

Двоє невітшних молодиків йшли коридором до ліфта на десятому поверсі «Плази».

Дівочі ніжки

За привабливими лінощами Морі Нобла, його невимушеністю і доброю насмішкою ховалася дивовижно зріла цілеспрямованість. Як постановив іще в коледжі, він мав намір присвятити три роки подорожам і цілковитому неробству, а потім дуже швидко і сильно розбагатіти.

Три роки подорожей закінчилися. Він пізнавав земну кулю допитливо і скрупульозно, хтось би сказав, навіть педантично та без усілякої спонтанності, такий собі Бедекер в людській подобі. Який постійно самовдосконалюється; але, в цьому випадку, його подорож мала містичний характер і багатозначний задум – так, ніби доля визначила Морі Ноблу стати таким собі блукальцем, який змушений обходити землю, щоби побачити мільярди людей, яких вона породила і які вбивали та оплакували одне одного.

Він повернувся до Америки й подався на пошуки розваг, щоби так само послідовно зануритись у них. Він, який ніколи не пив більше пари коктейлів або пінти пива водночас, привчив себе пити так, ніби він вивчав грецьку, так, ніби це нове знання відчинить йому двері у світ нових відчуттів, нових фізичних станів, нових реакцій на радість і смуток.

Його звички могли би стати предметом езотеричних роздумів. Він винаймав три кімнати в холостяцькій квартирі на Сорок четвертій вулиці, але його там рідко можна було застати. Телефоністка отримала найбільш детальну інструкцію не з'єднувати його, поки абонент не назве свого імені. У неї був список деяких осіб, для яких його ніколи не було вдома, і такої самої кількості, для яких він завжди був удома. Першими в останньому списку були Ентоні Петч і Річард Кермел.

Мати Морі жила разом зі своїм одруженим сином у Філадельфії, там Морі зазвичай гостював на вихідних, отже, одного суботнього вечора, коли страшенно змучений Ентоні брів холодними вулицями й зайшов у Молтон Армз, його дуже втішило довідатися, що містер Нобл вдома.

Настрій його піднявся швидше найшвидшого ліфта. Було так добре, так чудово, що невдовзі він розмовлятиме з Морі, а той буде так само щасливий бачити його. Вони будуть дивитись один на одного із глибокою приязню в поглядах, яку будуть приховувати за добродушним кепкуванням. Якби зараз було літо, вони разом пішли би гуляти й неквапно потягували б «Том Колінз», розстебнувши комірці, й дивилися б якусь ліниву виставу розмороженого серпнем кабаре. Але надворі було холодно, вітер звивався довкола високих будинків, а вулицями крокував грудень, тож цього вечора вони сидітимуть у м'якому світлі лампи, попиваючи келишок-другий «Бушмілс», або по чарочці «Гранд Марінер», серед книжок, що виблискують, як орнамент на стіні, у променях внутрішнього спокою Морі, який спочиватиме, ніби великий кіт у своєму улюбленому кріслі.

Нарешті він прийшов! Кімната обійняла Ентоні своїм теплом. Світіння сильного тверезого розуму зіграло неспокійну душу Ентоні, заспокоїло її, як може заспокоїти тільки присутність дурненької жінки. Хтось мусить розуміти все, а хтось – сприймати все як належне. Схожий на тигра, схожий на бога, Морі заповнив собою кімнату. Вітри на вулиці стихли, мідні підсвічники на полиці над каміном сяяли, як лампади перед олтарем.

– Чому ти тут сьогодні? – Ентоні розтягнувся на м'якому дивані й розкинув лікті на м'яких подушках.

– Я тут тільки годину. Був на чаюванні з танцями, затримався і пропустив свій поїзд до Філадельфії.

– Дивно, що ти затримався, – з цікавістю почав Ентоні.

– Справді, дивно. Як поживаєш?

– Джералдін. Маленька білетерка з «Кітса». Я розповідав тобі про неї.

– О!

– Завітала до мене о третій і залишилася до п'ятої. Своєрідна маленька істота, але чимось мене зачіпає. Зовсім нерозумна.

Морі мовчав.

– Хоч це може видатися дивним, – провадив далі Ентоні, – наскільки я знаю, і наскільки мені відомо, Джералдін є взірцем благочестивості.

Він знав її місяць, непосидючу дівчину з незрозумілими звичками. Хтось випадково познайомив її з Ентоні, вона здалася йому цікавою, йому сподобались її невинні та майже невольні поцілунки, що вона подарувала йому на третій день знайомства, коли вони їхали на таксі крізь парк. У неї були якісь віддалені родичі – примарні тітка з дядьком, з якими вона разом жила в одній квартирі десь у лабіринті сотих вулиць. Вона була добрим товариством, з нею було спокійно, вона видавалася близькою і знайомою. А далі цього він і не хотів заходити – не з моральних міркувань, а через страх порушити безтурботність свого способу життя, яке щойно налагодилось.

– У неї є два коронних номери, – повідомив він Морі, – перший – опустити волосся на очі й потім здмухувати його, другий – якщо вона стикається з чимось, що її мізки не здатні переварити, вона вигукує: «Ти божевільний!». Це мене просто зачаровує. Можу так сидіти годину за годиною, аж цікаво, які ще маніакальні симптоми вона відшукає в моїй уяві.

Морі потягнувся у кріслі й заговорив:

– Дивовижно, як людина може жити в такій складній цивілізації й так мало розуміти. Такі жінки сприймають весь світ як само собою зрозуміле. Від впливу Руссо до складання цін на її обід – все цілком чуже для неї. Її просто перенесли сюди з епохи списів і залишили брати участь у дуелях в обладунках лучника. Ти можеш змести геть увесь наліт історії – вона ніколи не помітить різниці.

– Хотів би я, щоби наш Річард написав про неї.

– Ентоні, ти ж не гадаєш, що вона варта того.

– Не більше, ніж будь-хто інший, – відповів він позіхаючи. – Ти знаєш, я сьогодні подумав, що вірю в Діка. Якщо він буде концентруватися на людях, а не на ідеях, якщо черпатиме натхнення з життя, а не з мистецтва, він буде нормально розвиватись, і я впевнений, що він стане видатним чоловіком.

– Я гадаю, поява в нього чорного записника доводить, що він рухається до життя.

Ентоні підвівся на лікті й завзято продовжив:

– Він намагається йти до життя. Так роблять усі автори, крім, хіба що найгірших, хоча, зрештою, вони всі живуть із перетравленої їжі. Випадок або персонаж можуть бути з реального життя, але автор зазвичай трактує їх з позиції останньої прочитаної ним книжки. Наприклад, він зустрічає морського капітана, і той видається йому цікавим персонажем. Але насправді він бачить схожість між цим капітаном і «морським вовком», створеним Дане чи будь-ким іншим. Таким чином, він ніби уже знає, як виглядатиме цей «морський вовк» на папері. Дік, звісно, може описати будь-який вже існуючий колоритний персонаж, але чи зможе він описати власну сестру?

Їхня розмова про літературу затягнулася на півгодини.

– Класичною, – припустив Ентоні, – можна вважати успішну книжку, яка пережила відгуки наступних поколінь. Тоді вона в безпеці, як стиль в архітектурі чи меблях. Тоді вона набуває художньої цінності, а не є просто модним твором.

Невдовзі тема вичерпала себе. Інтерес двох юнаків був суто технічний. Вони полюбили узагальнення. Ентоні нещодавно відкрив для себе Семюела Батлера, й меткі афоризми в записнику здавались йому квінтесенцією літературно-художньої критики. Морі, чий розум був більш зрілим внаслідок жорсткого устрою життя, завжди здавався розумнішим з них двох, але насправді їхні розумові здібності в основному мало чим різнилися.

Від літератури вони плавно перейшли до обговорення подій останнього дня.

– Хто влаштував чаювання?

– Такі собі Аберкромбі.

– І чому ж ти затримався? Зустрів якусь солоденьку дебютантку?

– Так.

– Справді? – Голос Ентоні із подивом піднявся.

– Не зовсім дебютантку. Вона сказала, що почала виходити у світ дві зими тому в Кан-зас-Сіті.

– Засиділась?

– Ні, – відповів Морі дещо задумливо, – мабуть, це останнє, що можна про неї сказати. Якимось чином вона здавалася наймолодшою там.

– Не така вже й молода, якщо заради неї ти пропустив поїзд.

– Достатньо молода. Красиве дівча.

Ентоні коротко чмихнув.

– О, Морі, ти впадаєш у дитинство. Що ти маєш на увазі, кажучи «красиве»?

Морі безпорадно витріщився в порожнечу.

– Гаразд, я не можу достеменно її описати, крім того, що вона красива. Вона була неймовірно жвава. Вона постійно їла желатинки.

– Що?

– Це щось на кшталт невинної вади. Вона нервова, розумієш... сказала, що завжди їсть желатинки на чаюваннях, бо не може так довго залишатися на одному місці.

– І про що ви розмовляли... Бергсон? Білфізм? Чи аморальний «ванстеп»?

Морі був незворушний, здавалося, що його можна гладити за шерстю і проти неї.

– Насправді ми розмовляли про білфізм. Здається, її мама білфістка. Але найдовше ми говорили про ноги.

Ентоні покотився зі сміху.

– Господи! Чиї ноги?

– Її, вона багато розповідала про свої ноги. Так ніби вони були якоюсь рідкісною дрібничкою. Чим викликала велике бажання їх побачити.

– Вона що, танцівниця?

– Ні, я дізнався, що вона кузина Діка.

Ентоні від здивування різко сів, аж подушка за ним піднялася, ніби жива істота, і впала на підлогу.

– А звати її не Глорія Гілберт? – вигукнув він.

– Так. Хіба ж вона не чудова?

– Я навіть і не знаю... але, судячи з тупості її батька...

– Ну, – перебив Морі з невблаганною впевненістю, – її сім'я може бути така ж гнітюча, як професійні плакальники, але я схильний думати, що вона своєрідна та оригінальна. На перший погляд може здатися, що вона – типова завсідниця випускних балів у Єлі, але насправді вона інша, кардинально інша.

– Продовжуй, продовжуй! – наполягав Ентоні. – Щойно Дік мені сказав, що у неї в голові немає мізків, і я одразу зрозумів, що вона має бути гарненька.

– Він так і сказав?

– Присягаюся, – відповів Ентоні, пирскаючи сміхом.

– Ну, те, що для нього жіночі мізки...

– Я знаю, – не стримався Ентоні, – це поверхові роздуми над літературною дезінформацією.

– Саме так. Розумними він вважає таких, які роздумують про щорічне падіння моралі і наскільки це добре чи погано. Або пенсне, або позерки. Отже, ця дівчина казала про ноги. Також про шкіру – її власну шкіру. Завжди про себе. Вона мені розповідала щось про те, як хотіла би засмагнути влітку й наскільки вона завжди наближається до бажаного відтінку.

– І тебе полонив її низький голос?

– Низький голос? Засмага! Я почав думати про засмагу. Я почав думати, до якого кольору я засмаг, коли востаннє засмагав два роки тому. Я гарно засмагав. У мене був такий собі бронзовий відтінок, якщо пам'ять мене не зраджує.

Ентоні впав на подушки, його трусило від сміху.

– Вона таки тебе зачепила, ой, Морі! Морі Коннектикутський, рятівник невинних. Людина – мускатний горіх. Екстра! Спадкоємиця тікає з береговим охоронцем, зачарована його неперевершеною пігментацією! Потім виявляється, що в його родині є домішок тасманської крові!

Морі зітхнув, він підвівся, підійшов до вікна й підняв штору.

– Сильний сніг.

Ентоні, який досі намагався стримати сміх, нічого не відповів.

– Ще одна зима. – Голос Морі долітав шепотом від вікна. – Ми старіємо, Ентоні. Господи, мені вже двадцять сім! Три роки, і буде тридцять, це те, що старшокурсники називають «чоловік середніх літ».

Ентоні на хвилю замовк.

– Ти старий, Морі, – погодився він невдовзі. – Перші ознаки безладного й агресивного старіння – ти весь вечір розповідав про засмагу й жіночі ніжки.

Раптом Морі різко опустив штору.

– Ідіот! – вигукнув він. – І я чую це від тебе! Я сидітиму тут, молодий Ентоні, як і тепер, ще не одне покоління, і дивитимусь, як веселі душі, такі, як ти, чи Дік, чи Глорія Гілберт, не будуть проходити повз, будуть сміятись і любити, і ненавидіти одне одного, їх буде щось зворушувати вічно. А мене зворушує тільки відсутність моїх емоцій. Я сидітиму тут, а сніг буде йти... ох, саме час Кермелу зробити нотатку... іще одна зима... іще одна зима, і мені буде тридцять, а ти й Дік, і Глорія будете проходити повз, співаючи й танцюючи, вічно чимось схвилювані. Але коли ви всі зникнете, я знову щось розповідатиму новому Діку і слухатиму про нові розчарування й нові кпини нового Ентоні... а ще – розмовляти з новою Глорією про засмагу майбутнього літа.

Вогонь у каміні раптом зблиснув. Морі відійшов од вікна, розмішав вугілля кочергою і поклав нове поліно на таган. Потім він повернувся у своє крісло, і його стишений голос поглинуло полум'я нового червоно-жовтого вогню.

– Врешті-решт, Ентоні, це ти в нас молодий і романтичний. Це ти завжди боїшся, що хтось порушить твій спокій. А я шукаю щось, що зворушило би мене, я намагаюся знайти хоч щось, але я – завжди тільки я. Ніщо ніколи не зачіпає мене.

– Але, – пробурмотів він після довгої паузи, – було щось у цій дівчині з її безглуздою засмагою, щось вічне і древнє – як я.

Хвилювання

Ентоні сонно повернувся в ліжку й зустрів посічений тінню віконних ґрат клаптик сонця на своєму стьобаному покривалі. Кімнату заповонив ранок. Різьблена скриня в кутку, древня незбагненна шафа стояли в кімнаті, як темні символи забудькуватості матерії, тільки килимок здавався звабливим у своїй тлінності для тлінних ніг; і ще був Баундс, жадливо недоречний у своєму м'якому комірці, він ніби сам складався з газоподібної матерії, такої ж нетривкої, як і його заморожений подих. Він стояв біля ліжка, руки його було занесено над тим місцем, за яке він стягував покривало, темно-карі очі незворушно дивилися на господаря.

– Бовс! – пробурмотів сонний бог. – То є Бовс?

– Це я, сер.

Ентоні повернув голову, змусив очі розплющитись і переможно кліпнув.

– Баундс.

– Так, сер?

– Чи могли би ви... аха-а-а-а-х, Боже!.. – Ентоні широко позіхнув, і вміст його мізків позлипався докупі в одну щільну масу. Він почав заново.

– Чи могли би ви зайти десь о четвертій і подати чай з канапками та ще щось?

– Так, сер.

Ентоні відчув прохолодний брак натхнення.

– Якись канапки, – безпорадно повторив він, – якись канапки з сиром чи зельцом, і курку й оливки, щось таке. Сніданку не подавайте.

Творче напруження було занадто великим. Він утомлено заплющив очі, дозволив голові безконтрольно впасти і швидко розслабив м'язи, які вже встигли попрацювати. Десь із провалля його свідомості виліз невиразний, але неминучий привид учорашнього вечора – він виявився нічим іншим, як тривалою розмовою з Річардом Кермелом, який зайшов у гості опівночі; поки Ентоні слухав першу частину «Демона-коханця», вони випили чотири пляшки пива й зажували сухими скоринками хліба.

Десь іздалеку долинув голос. Ентоні нічого не міг розібрати, сон зімкнувся над ним, обійняв його, заповз у найглибші куточки свідомості.

Раптом він прокинувся, вимовляючи «Що?»

– На скількох, сер? – Баундс досі був тут, він спокійно й нерухомо стояв біля ліжка... Баундс, який ділив свої добрі манери між трьома господарями.

– На скількох що?

– Я гадаю, сер, мені варто знати, скільки гостей буде. Потрібно розрахувати сандвічі, сер.

– Двоє, – пробурмотів Ентоні хрипко, – леді та джентльмен.

Баундс сказав: «Дякую, сер!» і пішов геть, понісши з собою ганебний м'який комірець, принизливий для всіх трьох господарів, які, одначе, могли вимагати з нього тільки третину.

Ентоні встав пізно й натягнув коричнево-синій, із молочним відливом халат на свою худорляву, але приємну фігуру. Солодко позіхнувши, він пішов у ванну та, увімкнувши світло над туалетним столиком (у ванній не було вікон), уважно і з цікавістю розглянув себе у дзеркалі. Мерзенне видовище, подумав він; він зазвичай так думав вранці – сон робив його обличчя неприродно білим. Він запалив сигарету, переглянув декілька листів і ранковий «Триб'юн».

Годину по тому, поголений та одягнений, він сидів за столом, розглядаючи клаптик паперу, якого добув зі свого гаманця. Той був заповнений нерозбірливими закарлюками: «Зустріч з містером Ховландом о п'ятій. Підстригтися. Розібратися з рахунком Ріверса. Зайти у книжковий магазин».

І під останнім рядком: «Готівка в банку, 690\$ (закреслено), 612\$ (закреслено), 607\$.

У самому кінці квапливим почерком: «Дік і Глорія Гілберт на чай».

Остання нотатка викликала в нього задоволення. Його день, зазвичай схожий на медузу, безформну та безхребетну, раптом набув кістяка мезозойських ящурів. День упевнено й навіть бадьоро йшов у напрямку кульмінаційного моменту, як і належить виставі, як і належить дню. Він боявся того моменту, коли хребет дня зламається, коли він, нарешті, зустріне дівчину, коли порозмовляє з нею, а потім проведе її сміх до дверей, уклониться і повернеться до сумного чайного осаду і недоїдених канапок, які почали черствіти.

Дні Ентоні поволі втрачали кольори. Він постійно це відчував, інколи він повертався до тієї розмови, яка була між ним і Морі місяць тому. Абсурдно було думати, що це благородне, випещене відчуття марнування власного часу пригнічує його, але не можна було й відкидати той факт, що якийсь дивом уцілілий, непроханий фетиш привів його три тижні тому на захід сонця в громадську бібліотеку, де він набрав півдюжини книжок про італійський Ренесанс на абонемент Річарда Кермела. Книжки так і лежали тим самим стосом, яким були принесені з бібліотеки, і той факт, що вони набирали у вазі по дванадцять центів штрафних щоденно, ніяк їх не виправдовував. В Ентоні було декілька годин сильної паніки, що самого його вразило.

Головним виправданням його способу життя був, ясна річ, постулат про беззмістовність життя. Помічниками й міністрами, пажами та сквайрами, дворецьким і лакеями цього володаря були тисячі книжок, які поблискували на полицях, ця квартира і всі ті гроші, що він отри-

має, коли старигань, який живе вгору по ріці, задихнеться в останньому нападі моралізування. Благо, він був позбавлений численних загроз цього світу, таких як дебютантки й тупість усіляких Джералдін, – йому розвинути б котячу байдужість Морі та з гордістю нести квінтесенцію мудрості багатьох поколінь.

Над і поза всіма доводами стояло щось, що його розум настирливо аналізував і з чим періодично боровся як із надокучливим комплексом; щось, що навіть будучи утилізоване логікою та відчайдушно попанане ногами, понесло його, крізь обм'яклу листопадову сльоту, в бібліотеку, де він, однак, не знайшов жодної бажаної книжки. Справедливо було б аналізувати Ентоні не глибше, ніж він міг би проаналізувати сам себе, бо глибше – то були б лише припущення. Він виявив у собі ростучий страх самотності. Думка, що він обідатиме сам, лякала його; він навіть волів обідати з людьми, до яких мав відразу. Подорожі, які колись зачаровували його, з часом почали здаватися нестерпними, кольоровими картинками, позбавленими змісту, примарною гонитвою за тінню власної мрії.

«Якщо я по суті посередній, – думав він, – то мені потрібно просто працювати, робити роботу». Його хвилювало, що насправді він був поверховою посередністю, в ньому не було ані витримки Морі, ані ентузіазму Діка. Здавалося, що нічого не хотіти – це трагедія, але він таки чогось прагнув... чогось. Інколи спалахом прозріння до нього приходило усвідомлення певного шляху, який дасть йому надію і приведе до чогось, що він уявляв собі як лиховісну старість.

Після коктейлів і пізнього сніданку в університетському клубі Ентоні стало краще. Він наштотхнувся на двох хлопців із його групи в Гарварді, і на контрасті обтяжливої сірості їхньої розмови, життя видалось йому кольоровим. Обоє були одруженими, і поки вони пили каву, один із них жваво описував свої позашлюбні пригоди під улесливі й заохочувальні погляди іншого. Обоє, думав Ентоні, містери Гілберти в зародку; по двадцяти роках кількість їхніх «так» збільшиться вчетверо, характер стане дратівливим – вони зробляться застарілими і зламаними машинами, псевдомудрими і нічого не вартими, випеченими до повного старечого маразму жінками, яких самі ж і зламали.

Ах, він був поза цим, навіть коли йшов після обіду довгим коридором, вистеленим килимом, він зупинився перед вікном і подивився на метушливу вулицю. Ось він, Ентоні Петч, блискучий, привабливий, спадкоємець багатьох років і багатьох мужів. Тепер це – його світ, але остання і наймасштабніша іронія, якої він прагнув, була вже не за горами.

З юнацьким максималізмом він бачив себе на вершині світу: з грошима діда він збудує собі власний п'єдестал, стане новим Талейраном, новим лордом Веруламом. Ясність його розуму, його витонченість, його всебічна розвиненість, зрілість, що натхненні однією метою, яка ще мала народитися, знайшли би вихід у великих справах. Але наразі його мрія скорочувалася до «робити роботу»: він намагався уявити себе в Конгресі, як він укорінюється в тій брудній підстилці того потворного хліву, серед вузьколобих свиноподібних мужів, чиї зображення він часом бачив у недільних газетах, серед тих уславлених пролетаріїв, які ласкаво лепечуть нації на вухо ідеї рівня середньої школи! Маленькі чоловічки з прописними амбіціями, які, тільки завдяки своїй посередності, мріють знехтись над посередністю на бляклі й неромантичні небеса уряду, звідки керуватимуть людьми... і лише дюжина обраних, хитрих чоловіків на верхівці, егоїстів і циніків; обраних, щоби диригувати цим хором білих краваток і високих комірців, що співатимуть недоладний і чудесний гімн багатству як винагороді за гідність, як доказу мудрості, й віддаватимуть хвалу Господу, Конституції та Скелястим горам!

Лорд Верулам! Талейран!

Він повернувся у свою квартиру, і разом із ним повернулася сірість. Його коктейлі закінчилися, він почав куняти, затуманений, схильний до похмурого настрою. Лорд Верулам – він? Його засмучувала вже сама думка. Ентоні Петч, без послужного списку, без хоробрості, без сміливості прийняти правду й радіти, що її виявили йому. О, він просто претензійний дурень,

який будує кар'єру з коктейлів, шкодуючи, що його жалюгідний і вбогий ідеалізм завалився. Він прикрашав свою душу з витонченим смаком, а тепер йому хотілося старого сміття. Він був порожнім, таким порожнім, як стара пляшка...

Загудів зумер біля дверей. Ентоні підскочив і приклав слухавку до вуха. Почувся голос Річарда Кермела, пишномовний і жартівливий:

– Дозвольте зарекомендувати міс Глорію Гілберт.

Прекрасна панна

– Як ся маєте? – сказав він, усміхаючись і відчиняючи двері навстіж.

Дік уклонився.

– Глоріє, це Ентоні.

– Прекрасно! – вигукнула вона, простягаючи маленьку, одягнену в рукавичку руку. Під її хутрянню шубкою була блідо-голуба сукня з білим мереживним комірцем, який тісно прилягав до шиї.

– Дозвольте взяти ваші речі.

Ентоні простягнув руки, і коричнева хутряна маса впала на них.

– Дякую.

– Що ти про неї скажеш, Ентоні? – по-варварському прямо запитав Річард Кермел. – Хіба ж не красуня?

– Прекрасно! – демонстративно, але цілком незворушно, вигукнула дівчина.

Вона була сліпуча – яскрава, неможливо було охопити всю її красу за один погляд. Її волосся, сповнене небесних чар, видавалося непристойно життєрадісним на тлі зимової сірості.

Ентоні жестом фокусника перетворив грибоподібний абажур на оранжевий німб. Розтворюваний в каміні вогонь почав облизувати мідні ґрати для дров.

– Я просто крижинка! Ми знайшли місце, де можна стояти на залізних ґратах, і тепле повітря дме на тебе, але Дік не захотів чекати на мене. А я сказала йому, щоб ішов сам, а мені й так добре.

Прості слова. Вона ніби розмовляла заради власного задоволення, без жодних зусиль. Ентоні сидів на краю канапи і розглядав її профіль на тлі світла лампи: витончена правильність її носа й верхньої губи, підборіддя, злегка викличне, прекрасно гармоніювало із не дуже довгою шиєю. На світліні вона мала би виглядати цілком класичною, майже незворушною, але світіння її волосся і щік, водночас гаряче і крихке, перетворювало її на найживішу людину, яку він коли-небудь бачив.

– Гадаю, у вас найкраще ім'я, що його я коли-небудь чула, – вимовила вона, вочевидь сама до себе, її погляд на мить зупинився на ньому і ковзнув далі – на італійські бра, що влаштувались на стінах, як мерехтливі жовті черепашки, потім – на проміжок між стінами, зати́м на ряди книг, тоді на кузена, що сидів навпроти. – Ентоні Петч. Але ви маєте виглядати як кінь – із довгим витягнутим обличчям, й одягнені маєте бути в лахміття.

– Це все стосовно Петча. А як щодо Ентоні?

– Ви виглядаєте як Ентоні, – серйозно запевнила вона, хоча він подумав, що вона навряд чи устигла розгледіти його, – доволі «велично», – продовжила вона, – й «урочисто».

Ентоні улестив себе зніяковілою посмішкою.

– А я полюблю співзвучні імена, – провадила вона, – всі, крім мого. Моє занадто яскраве. Я знала двох дівчат, яких звали Джинкс, тільки подумайте, якби їх звали якось інакше, наприклад, Джуді Джинкс чи Джері Джинкс. Мило, правда? Як ви вважаєте?

Її дитячий ротик розтулився, очікуючи заперечної репліки.

– В наступному поколінні всі, – припустив Дік, – матимуть імена Пітер чи Барбара.

Ентоні продовжив його передбачення:

– Звісно, Гледіс чи Еліно́р були героїнями останнього покоління, і зараз вони мають першість, тому дістануться у спадщину наступним поколінням продавчинь...

– І заступлять Еллу і Стеллу, – перебив Дік.

– І Перл, і Джуел, – від щирого серця додала Глорія, – і Ерла, і Елмера, і Мінні.

– І тут на сцену вийду я, – додав Дік, – і візьму ці застарілі імена, скажімо, Джуел, і приклею його до якогось ексцентричного персонажа, і тоді її кар'єра почнеться заново.

Її голос ухопився за нитку розмови й почав погойдуючись наростати, додаючи напівна-смішливу інтонацію в кінці, – ніби побоюючись, що її переб'ють, – вона заповнювала паузи похмурим смішком. Дік розповів їй, що лакей Ентоні називається Баундс – і їй це видалося просто чудовим! Дік вигадав якийсь сумний каламбур, як Баундс «латає латки за зарплату», потім додала, що гірше, ніж каламбур, може бути тільки особа, яка кидає на творця каламбуру докірливо-смішливі погляди.

– Звідки ви? – запитав Ентоні. Він пам'ятав, але краса затьмарила його пам'ять.

– Канзас-Сіті, Міссурі.

– Її вигнали якраз тоді, коли там заборонили продаж сигарет.

– Вони заборонили сигарети? Вбачаю тут руку мого святого діда.

– Він реформатор, чи щось на кшталт, вірно?

– Я червонію за нього.

– Я теж, – зізналась вона, – я ненавиджу реформаторів, особливо тих, які намагаються змінити мене.

– А таких багато?

– Тьма тьмуца. Таких як: «Ой, Глорія, ти багато куриш, втратиш свій гарненький колір обличчя!» і «Ой, Глоріє, чому б тобі не вийти заміж і не осісти?».

Ентоні підкреслено погодився, а про себе здивувався, хто наважився розмовляти з нею таким тоном.

– Окрім того, – провадила вона далі, – є такі витончені реформатори, які розповідають про тебе всілякі дикі історії, а потім кажуть, наскільки вони за тебе переживають.

Він побачив, врешті-решт, що її очі були сірими, дуже спокійними і дуже прохолодними, й коли вони зупинили свій погляд на ньому, він зрозумів, що мав на увазі Морі, кажучи, що вона дуже молода й дуже доросла водночас.

– Мушу зізнатися, – неохоче сказав Ентоні, – що навіть я чув дещо про вас.

Хвилинку вагаючись, вона випросталась. Її очі, сповнені сірої вічності нерухомої гранітної скелі, піймали його погляд.

– Скажіть мені. Я повірю. Я завжди вірю в те, що інші говорять про мене, – а ви?

– Незмінно! – одностайно погодилися хлопці.

– Отже, кажіть.

– Не впевнений, що я повинен, – піддражнив Ентоні, мимоволі усміхаючись. Вона була настільки зацікавлена, що годі було не покепкувати над її самозахопленням.

– Я маю на увазі твоє прізвище, – сказав їй кузен.

– Яке прізвище? – запитав Ентоні та ввічливо вдав, що здивований.

Раптом вона зашарілася, потім засміялася, обіперлася на подушки, тоді підвела очі та сказала:

– «Глорія від берега до берега». – Її голос іскрився дивним сміхом, який був схожий на світло, що бавилося між каміном і лампою над її волоссям. – О Боже!

Ентоні досі не розумів.

– Що це означає?

– Це – я. Так мене колись прозвали нерозумні хлопці.

– Хіба ти не чув, Ентоні, – пояснив Дік, – що вона – всенародно відома мандрівниця. Ти мав би чути це прізвисько. Її так давно назвали, відколи їй виповнилося сімнадцять.

Очі Ентоні зробились сумно-глузливими.

– Що за Мафусаїла в жіночій подобі ти мені привів, Кермеле?

Вона не звернула на це уваги, хоча це й могло її зачепити, але вона перемкнулася на основну тему розмови.

– Що ви чули про мене?

– Дещо про вашу зовнішність.

– О, – сказала вона, вочевидь розчарована, – і це все?

– Про вашу засмагу.

– Мою засмагу? – здивувалася вона. Вона піднесла руку до горла і затримала на декілька хвилин, ніби її пальці підбирали необхідний колір.

– Ви пам'ятаєте Морі Нобла? Ви зустрічалися приблизно місяць тому. Ви справили на нього враження.

Вона задумалася на мить.

– Так, пам'ятаю, але він так і не передзвонив.

– Поза сумнівом, він просто злякався.

Надворі запанувала непроглядна темінь. Ентоні здивувався, як ця квартира могла здаватися йому похмурою – так тепло і дружньо тут стало, книжки й картини на стінах, добрий Баундс подає чай із ввічливої напівтемряви, а троє приємних людей обмінюються хвилями жартів і сміху біля веселого вогню.

Розчарування

У четвер після обіду Глорія та Ентоні зустрілися на чаюванні в ресторані готелю «Плаза». На ній був сірий, облямований хутром костюм, – «бо під сіре треба сильно наквацятися», – пояснила вона, невеличкий капелюшок хвацько сидів на її голівці, дозволяючи білявим кучерям звиватись у всій красі. У яскравому світлі її обличчя видалось Ентоні значно м'якшим, вона виглядала молодшою, заледве вісімнадцять. Її постать у тісній спідниці, відомій у тому сезоні, як «спідниця-футляр», виглядала гнучкою і стрункою, руки в неї були і не «артистичні», і не опецькуваті, просто маленькі, саме такі, як належить дитині.

Коли вони зайшли в зал, оркестр награвав перші акорди «макшиші» – музики, повної потріскування кастаньєт і легко-млявих скрипкових гармоній, вона була дуже доречною в залюдненому зимовому ресторані, що його заповнили студенти коледжів у передчутті прийдешніх канікул. Глорія ретельно оглянула кілька столиків та ескортувала Ентоні обхідним шляхом до столика на двох у дальньому кутку зала, чим викликала його роздратування. Підійшовши до столика, вона знову завагалася. Сісти їй зліва чи справа? Її прекрасні очі й губи були дуже серйозними, коли вона робила вибір, і знову Ентоні подумав, якими невимушеними були всі її жести; все в житті вона сприймала так, ніби мала постійно робити вибір, розкласти по полицях, ніби вибираючи один подарунок із безлічі на прилавку.

Впродовж декількох хвилин вона байдуже споглядала танцюючі пари, а коли одна пролітала повз, кружляючи в танці, вона пошепки коментувала:

– Он симпатична дівчина в блакитному, – й додавала, коли Ентоні слухняно звертав погляд: – Ось! Ні, за вами, там!

– Так, – безпорадно погоджувався він.

– Ви її не бачили.

– Я краще дивився би на вас.

– Я знаю, але вона дуже симпатична. Тільки в неї грубі щиколотки.

– Привіт, Глоріє! Агов, Глоріє!

- О, привіт.
- Хто це? – запитав він.
- Не знаю. Хтось. – Вона побачила інше обличчя. – Привіт, Мюріел! – І, звертаючись до Ентоні: – Це – Мюріел Кейн. Вона приваблива, хоч і не вельми.
- Ентоні схвально усміхнувся.
- Приваблива, хоч і не вельми, – повторив він.
- Вона усміхнулася і одразу зацікавилася.
- Фраза вам видалася смішною? – Вона була така зворушлива, зосереджено чекаючи відповіді.
- Так, просто кумедно.
- Хочете потанцювати?
- А ви?
- Не проти. Але ще посидьмо, – вона ухвалила рішення.
- І поговоримо про вас? Ви ж любляете розповідати про себе, так?
- Так, – вона засміялась, бо її спіймали на марнословстві.
- Можна собі уявити вашу автобіографію класика.
- Дік каже, що немає про що писати.
- Дік! – вигукнув він. – Що він знає про вас?
- Нічого. Але він каже, що біографія кожної жінки починається з першим поцілунком і закінчується з останньою дитиною на руках.
- Це він зі своєї книжки цитує.
- Він каже, що жінка, яка ніколи не кохала, не має біографії – тільки історію.
- Ентоні знову засміявся.
- Хочете сказати, що ви ніколи не кохали?
- Не думаю.
- Тоді чому у вас немає біографії? Хіба у вас не було першого поцілунку для відліку? – Щойно слова зірвалися з його уст, він різко вдихнув, ніби хотів втягнути їх назад. У цієї крихітки?
- Я не розумію, що ви маєте на увазі під «відліком», – несхвально відгукнулася вона.
- Я хотів би дізнатися, скільки вам років.
- Двадцять два, – вона втомлено подивилася йому в очі. – А ви скільки подумали?
- Десь вісімнадцять.
- Збираюся туди повернутись. Двадцять два мені не подобається. Ненавиджу понад усе.
- Бути двадцятидвохлітньою?
- Ні. Старіти, й таке інше. Одружуватися.
- Ви ніколи не хотіли заміж?
- Я не хочу відповідальності та дітей, про яких треба буде дбати.
- Вона, вочевидь, навіть не сумнівалася, що будь-які слова з її уст звучать чудово. Він, затамувавши подих, чекав нової репліки, сподіваючись, що вона продовжить попередню думку. Вона усміхалася без утіхи, просто люб'язно і, витримавши паузу, вимовила кілька слів:
- Не відмовилась би зараз від льодяників.
- Зараз будуть! – Він махнув офіціантові й відправив його до сигаретної стійки.
- Ви ж не проти? Я люблю желатинки. Всі з мене кепкують через це. Бо коли батька немає поруч, я завжди їх жую.
- Зовсім ні. Хто всі ці завсідники? – він змінив тему. – Ви всіх їх знаєте?
- Ні, не знаю, але вони, вони – звідусіль, мені так видається. Ви тут ніколи не були?
- Декілька разів. Мене не надто цікавлять симпатичні дівчата.
- Після цієї фрази вся її увага була його. Вона рішуче розвернула плече від танцюючих пар, зручно встиглась у кріслі й запитала:

– А чим ви тоді займаєтесь?

Завдяки коктейлю Ентоні радо зустрів це питання. Він був у настрої для бесіди, навіть більше, хотів вразити цю дівчину, чий зацікавлення були геть незрозумілими – вона могла зупинитися на цілком несподіваній темі, швидко обминаючи неочевидно-очевидні питання. Він хотів показати себе. Він раптом захотів стати персонажем у її романі, бажано в героїчних тонах. Він хотів витягнути її за межі тієї буденності, де жили всі, крім неї самої.

– Я нічим не займаюсь, – почав він, раптом усвідомлюючи, що ці слова позбавлені тієї елегантною граційності, якою він намагався їх наділити. – Я нічим не займаюсь, оскільки немає нічого, що було би варте зусиль.

– Он як? – Він не тільки не здивував її, а навіть не зацікавив, хоча вона однозначно зрозуміла його (якщо це взагалі варто було розуміти).

– Ви не схвалюєте лінивих чоловіків?

Вона кивнула.

– Напевне, так, якби ж вони були граційно-лінивими. Але хіба це можливо для американця?

– Чому ж ні? – запитав він збентежено.

Але її увага вже покинула цю тему і полетіла аж на десятий поверх.

– Мій тато злий на мене, – зауважила вона беземоційно.

– Чому? Але я таки хотів би знати, чому американець не може бути граційно-ліновим, – його голос набув наполегливої інтонації, – це мене дивує. Просто... просто... я не розумію, чому всі вважають, що молодий чоловік зобов'язаний осісти в діловому районі та проводити там по десять годин кожен день, протягом двадцяти найкращих років свого життя, за тупою, нетворчою, хоч і не альтруїстичною роботою.

Він здався. Вона незворушно дивилась на нього. Він чекав, що вона погодиться або не погодиться, але вона мовчала.

– Ви ніколи не маєте думки про будь-що? – запитав він дещо роздратовано.

Вона похитала головою, і поки очі її стежили за танцюючими парами, вона відповіла:

– Не знаю. Я не знаю нічого про те, що вам слід чи не слід робити, чи що будь-кому варто робити.

Вона остаточно збентежила його, змішала хід його думок. Потреба висловитись іще ніколи не була такою бажаною і такою неможливою.

– Звісно, – погодився він виправдовуючись, – я також не знаю, само собою, але...

– Коли я думаю про людей, – продовжила вона, – зазвичай мені цікаво, наскільки вони вписуються у своє оточення, чи їм належить бути там, де вони є. Мені байдуже, роблять вони щось чи не роблять, насправді мене завжди вражає, коли хтось робить якусь справу.

– А вам не хотілось би займатись якоюсь справою?

– Я хочу спати.

На мить він остовпів, ніби вона саме це дослівно мала на увазі.

– Спати?

– Щось на кшталт. Я просто хочу байдикувати, і я хочу, щоби люди довкола мене клопоталися справами, бо так я почуваюся спокійною та захищеною, а хтось мусить нічого не робити, щоб вони складали мені приємну компанію. Але я не хочу змінювати людей чи переживати через них.

– Ви – дивна маленька детерміністка, – засміявся Ентоні. – Такий ваш світ, правда?

– Ну... – сказала вона, швидко відводячи погляд, – чом би й ні? Поки я молода.

Перед останнім словом вона зробила невелику паузу, й Ентоні подумав, що вона додасть «і красива». Беззаперечно, вона саме це й мала на увазі.

Її очі засяяли, він сподівався, що вона продовжить тему. Йому поталанило спровокувати її (принаймні, так йому здалося), він навіть нахилився вперед, щоби вловити слова.

Але «Ходімо танцювати!» – ось усе, що вона сказала.

Захоплення

Цей зимовий вечір у «Плазі» був першим із череди «побачень», що Ентоні призначав їй у ці невиразні та бентежні дні перед Різдвом. Вона постійно була зайнята. Він довго намагався зрозуміти, які сфери міського життя так займали її час. Її, здавалося, нічого не хвилювало. Вона відвідувала напівофіційні добродійні танцювальні вечори у великих готелях; декілька разів він зустрічав її на званих вечерях у «Шеріс», і одного разу, поки він чекав, щоб вона одягнулась, і вислуховуючи торохтіння місіс Гілберт про «втечі» її доньки, довідався, що в її планах була вражаюча програма на півднюжину танцювальних вечорів, куди Ентоні теж отримав запрошення.

Декілька разів він домовлявся з нею про обід або чай, але зустрічі були дуже поспішними і (принаймні для нього) не дуже приємними, оскільки вона була сонна і незібрана, не могла ні на чому сконцентруватися чи бодай слідкувати за перебігом розмови. Після двох таких нужденних зустрічей він дорікнув їй, що вона залишає йому самі «недоїдки» і скоро від нього залишаться сама шкіра й кістки, вона засміялась і призначила йому зустріч на чай за три дні. Це його дуже підбадьорило.

Однієї неділі, якраз перед Різдвом, він зателефонував до неї та застав її тоді, коли вона намагалася заспокоїтись після бурхливої таємничої сварки: вона повідомила його тоном, досі повним гніву, але вже з нотками задоволення, що тільки-но випроводила когось з квартири, – Ентоні гарячково розмірковував, з ким же вона того вечора мала вечеряти й куди вочевидь не піде. Отже, вечір дістанеться Ентоні.

– Ходімо кудись! – запропонувала вона, коли вони спускалися ліфтом донизу. – Я хочу подивитись якусь виставу, а ви?

На стійці в готелі пропонували тільки два недільні вечірні концерти.

– Завжди те саме, – невдоволено поскаржилась вона, – ті самі старі гебрійські комедіанти. Ой, ходімо кудись!

Аби уникнути докору, що він мав би вигадати якусь програму, яку вона схвалила б, Ентоні з удаваною веселістю зробив спробу:

– Ходімо в кабаре.

– Я вже в усіх була.

– Ну то знайдемо нове.

Але настрої у неї зіпсувався, це було очевидно. Її сірі очі раптом зробилися гранітними. Коли вона мовчала, то дивилася просто перед собою, ніби дивлячись на якусь неприємну абстрактну фігуру у вестибюлі.

– Гаразд, ходімо.

Він пішов за нею до таксі. Навіть уся загорнена в хутро, вона була граційною, вдаючи, ніби має якесь місце на прикметі. Він дав команду водієві їхати на Бродвей, а потім повернути на південь. Він зробив декілька спроб почати розмову, але вона одягнула непробивні обладунки мовчання і відповідала похмуріше за темінь холодного таксі. Відчуваючи, що його настрої теж псується, він здався.

Коли проїхали кілька кварталів по Бродвею, погляд Ентоні привернула велика й незнайома вивіска, на ній електрично-жовтими помпезними буквами було написано «Маратон», неонові квіти й листки з'являлись і гаснули над блискучою від вологи вулицею. Він нахилився і злегка постукав по вікну таксі. За хвилину кольоровий порт'є повідомив, що так, це кабаре. Найкраще кабаре. Найкраще шоу в місті!

– Заглянемо?

Зітхаючи, Глорія відчинила двері, викинула недопалок на вулицю й сама зайшла слідом за ним. Вони проминули яскраву вивіску, зайшли у широкий хол і сіли в тісний ліфт, який мав доправити їх у цей ще не оспіваний палац насолод.

Це була весела обитель дуже бідних і дуже небагатих, показних денді та явно кримінальних елементів, не кажучи вже про недавню популярність таких місць серед богемі; випускниці шкіл Св. Августи, Джорджії та Редінга її просто обожнювали, не тільки завдяки кольоровим і захоплюючим розворотам недільних театральних брошур, а й завдяки обурливо занепокоєним заявам містера Руперта Х'юза та інших літописців божевілля Америки. Але всі ці виплески Гарлема на Бродвей, чорна магія нудьги й гульня респектабельності були предметом езотеричних тем лише для учасників самого збіговиська.

Чутки, одначе, циркулюють, і у хвацько розрекламованому місці по суботах і неділях збиралися представники класу, не надто обтяженого мораллю, такі собі маленькі заклопотані чоловічки, яких у коміксах підписують «Споживач» і «Публіка». Вони постаралися, щоби місце відповідало трьом вимогам: було недороге, наслідувало блиском механічних автоматів інтер'єри дорогих кав'ярень у театральному районі; ба більше, це було місце, куди можна було привести «порядну дівчину», хоча розваги передбачалися відносно невинні, безпечні для всіх, а за браком грошей та уяви просто нецікаві.

У неділю ввечері тут збиралися довірливі, сентиментальні, малооплачувані спрацьовані люди, представники професій, чия назва складалась із двох слів: молодший бухгалтер, білетний агент, офіс-менеджер, роздрібний торговець, а понад усе – дрібні клерки – кур'єри, листоноші, продавці, посильні, банківські службовці. З ними були їхні жінки, які постійно гиготіли, надміру жестикулювали, патетично претензійні дами, які приречені розтовстіти із ними, народити їм купу дітей та безпорадно борсатись у чорно-білому морі незадоволення і розбитих надій.

Називали ці низькопробні кабаре за марками пульманівських вагонів. «Маратон»! Не для них непристойні усмішки, вкрадені в паризьких кав'ярнях! Сюди тямущі патрони приводять своїх «милих дівчаток», які бажають чуда, які вірять, що саме це місце сповнене радості й веселощів і навіть трошки аморальне. Живи сьогодні! Яка різниця, що буде завтра?

Пропаді люди!

Ентоні та Глорія озирнулися довкола. За сусіднім столиком компанія з чотирьох була у процесі об'єднання з компанією з трьох, остання складалася з двох чоловіків та однієї дівчини, які, вочевидь, запізнилися. Поведінка дівчини була би гідним внеском у національну соціологію. Її знайомили з новими чоловіками, і вона відчайдушно грала. Жестами, словами та ледь помітними порухами повік вона показувала, що належить до класу, трошки вищого за той, з яким їй зараз доводилося спілкуватись, що невдовзі знову вона перебуватиме у вищих сферах. Вона була майже зворушливо претензійна у своєму минулорічній моди капелюшку, ярно вкритому такими ж кричущими і штучними фіалками, як і вона сама.

Із захопленням Ентоні та Глорія дивились, як вона сідає, усім своїм виглядом демонструючи, що вона тут лише із поблажливості. Для мене, промовляли її очі, це всього-на-всього експедиція в нетрі, замаскована презирливим смішком і напіввибаченнями.

Інші жінки також намагалися справити враження, що хоча вони й тут, тут їм не місце. Власне, це – не те місце, до якого вони звикли, вони заскочили сюди просто тому, що це місце було поруч і зручне – весь натовп у залі намагався справити таке враження... але хтозна? Вони належали до класу, який постійно змінювався, – жінки часом знаходили кращу партію, чоловікам траплялася можливість швидко і раптово розбагатіти, як у рекламі, коли рука з неба протягає ріжок із морозивом. А поки що вони прийшли сюди попоїсти, попри очевидну убогість не надто чистих скатертин, випадковий склад виконавців кабаре і цілком очевидну словесну

недбалість і фамільярність офіціантів. Останні, видавалося, зовсім не боялися своїх відвідувачів і поводитися так, ніби скоро самі сядуть за столик...

– Вам тут не подобається? – запитав Ентоні.

Обличчя Глорії потепліло, і вперше за весь вечір вона посміхнулася.

– Мені тут дуже подобається, – зізналася вона. І це не викликало сумнівів. Її сірі очі блукали туди-сюди, вони завмирили, зупинялись і знову спалахували, коли вона розглядала якусь групу, потім із нестримною цікавістю переходили на іншу, а поки що Ентоні зміг сповна оцінити всі деталі її профілю, чудові живі порухи її губ, неповторний вираз обличчя, статуру і манери, які перетворювали її на унікальну квітку серед гамузу дешевого мотлоху. Дивовижне відчуття того, що вона щаслива, наповнило його очі сльозами, здушило горло, його нерви напружились, а груди наповнилися сильними й хвилюючими відчуттями. Раптом усе стихло. Байдужі скрипки й саксофони, немов надокучливо-скрипучі скарги дитини десь поруч, голос дівчини в капелюшку з фіалками за сусіднім столиком – усе поволі зникло, відступило, зринуло, як тіні на блискучому паркеті, – залишилися тільки вони вдвох, йому здавалося, що вони були вдвох, вдалині від усіх, у вічній тиші. Залишилася тільки свіжість її щік, ніби прозорий спогад якихсь невловимих і непізнаних тіней, її рука сяяла на заплямованій скатертині перламутровою мушлею далеких, незаймано диких морів...

Раптом видіння зникло, як сон, кімната обступила його своїми голосами, обличчями, рухами, вульгарне мерехтіння ламп над головою стало реальним і зловісним, вони вдихали й видихали повітря з слухняним натовпом, грудні клітки здіймалися та опускалися, вічна беззмістовна гра словами і фразами, жонгливання ними – все це вивернуло його почуття, оголило перед задущливим натиском життя, і її голос долинув до нього, спокійний, ніби видіння, яке щойно покинуло його.

– Це моє місце, – прошепотіла вона, – я така, як ці люди.

На мить її слова здалися чимось уїдлигим і непотрібним, ніби їх спотворила нездоланна відстань, якою вона себе оточила. Вона вочевидь пожвавішала, її очі зупинилися на єврейському скрипалі, який рухав плечима в такт із найпопулярнішим фокстротом цього року.

Ці слова для тебе,
Дринь-динь-динь-динь-динь,
Лише для твоїх вух...

Вона задумалась, її очі зупинилися на ньому і здивовано завмерли, ніби вона не сподівалася його там побачити.

– У мені є домішок того, що ви назвали би «дешевизною». Я не знаю, звідки це взялось, але воно є, всі ці яскраві кольори й показна вульгарність. Тут мені місце. Ці люди сприймали б мене такою, як я є, тутешні чоловіки закохувались би в мене й захоплювались би мною, розумні ж чоловіки здатні тільки аналізувати й розповідати мені, що я така через це й через те.

Ентоні раптом захотілось її намалювати, закарбувати такою, якою вона була, бо кожна наступна мить могла змінити її образ.

– Про що ви думаєте? – запитала вона.

– Що я не реаліст, – додав він. – Ні, тільки романтики можуть шанувати те, що варто вшановувати.

Із глибини складних домислів Ентоні формувалося розуміння, яке не було ані атавістичним, ані заплутаним, позбавлене всіляких фізичних ознак, успадковане від романтиків багатьох поколінь, що те, як вона розмовляє і ловить його погляд, і повертає свою прекрасну голівку, зворушує його так, як ніщо не зворушувало раніше. А це всього-на-всього формувалась оболонка її душі. Вона була сонцем, променистим і величним, що поглинає світло й нако-

пичує його, щоб в одну мить вічності вилити його в погляді, в уривку фрази на ту його частину, яка плекала всю красу і всю ілюзію.

Розділ III

Знавець поцілунків

Ще з молодших курсів, обіймаючи посаду редактора «Гарвард Крімсон», Річард Кермел відчув бажання писати. Але на старших курсах він десь підхопив славнозвісну ідею, що деякі люди народжені для «служіння», і що прийшли вони у світ, аби здійснити примарне і сумне щось, за що їм сповна буде повернено у кращому світі, чи принаймні окупиться особистою сатисфакцією від прагнення кращого добробуту для максимальної кількості людей.

Цей дух давно збурював коледжі Америки. Починалося все, зазвичай, з незрілих і сприйнятливих першокурсників, інколи ще зі старших класів. Відомі своєю емоційною акторською грою, успішні проповідники цього культу гастролювали університетами та, інколи просто залякуючи довірливу паству, інколи притуплюючи природний інтерес і допитливість розуму, які, властиво, є підґрунтям освіти, зводили неблагонадійну загрозу гріха до дитячої злочинності і всюдисущої «жіночої загрози». Ці лекції відвідувала зіпсована молодь, щоби повеселитись і пожартувати, або довірливі учні, які могли проковтнути солодку пігулку, яка, може, й була би нешкідливою, якби її прописали фермерським жінкам чи благочестивим аптекарям, але для «майбутніх лідерів нації» вона була просто згубною.

Цей спрут виявився достатньо сильним, щоб запустити свої звивисті мацаки в Річарда Кермела. За рік після закінчення університету він потягнув його в нетрі Нью-Йорка, де він подався, разом із якимись спантеличеними італійцями, в секретарі «Асоціації допомоги молодим іноземцям». Там він пропрацював більше року, поки монотонність не почала йому надокучати. Потік іноземців не вичерпувався – італійці, поляки, скандинави, чехи, вірмени, – всі з однаковими проблемами, всі з однаково неприємними обличчями і таким же неприємним запахом, хоча, по декількох місяцях, запахи почали йому здаватися більш глибокими й різноманітними. Його остаточні висновки про необхідність такої організації були розмитими, але щодо власних відносин із нею – завершив він їх різко та безповоротно. Будь-який доброзичливий молодик, в чийх вухах іще дзвеніли дзвони останнього хрестового походу, міг би зробити не менший внесок у спасіння цих відпадків Європи, а для Діка настав час писати.

Він жив у гуртожитку Юнацької християнської організації, але коли вирішив, що не буде більше шити сумки зі свинячих вух, то переїхав в осереддя міста й одразу знайшов роботу в «Сан». Там він протримався півроку без жодного успіху, інколи безладно пописуючи на сторону, але одного дня трапився невеселий інцидент, який безапеляційно обірвав його газетну кар'єру. Одного лютевого дня йому було доручено зробити репортаж про парад кавалерійського полку. Однак через снігову загрозу він пішов спати перед теплим каміном, коли ж прокинувся, то написав витончену замітку про приглушений тупіт копит на снігу... І передав у газету. Наступного ранку редактор відділу міських новин отримав примірник з приміткою: «Звільнити того, хто це написав». Виявилося, що полк також налякався снігової загрози і переніс парад на інший день.

За тиждень він почав «Демона-коханця»...

У січні, що є понеділком року, ніс Річарда Кермела був постійно синім, злісно-синім і віддалено нагадував пекельне полум'я, що пожирає грішника. Його книжка була майже готова, але в міру того, як вона росла у своїй повноті, зростали й її вимоги – вона висушила його, висотала, і врешті накрила, виснаженого, своєю тінню. Він виливав свої надії, хвастощі й вагання не тільки на Ентоні й Морі, а й на будь-кого, кого міг примусити слухати. Він дзвонив ввічливим, але спантеличеним видавцям, обговорював її з випадковими візаві у клубі Гарварда; Ентоні навіть стверджував, що одного разу застав Діка за обговоренням другого розділу із літературно

освіченим контролером у холодних і похмурих закапелках станції метро в Гарлемі. В ряди його повірених останнім часом було записано місіс Гілберт, вони проводили години за інтенсивним перехресним вогнем між білфізмом і літературою.

– Шекспір був білфістом, – переконувала вона його із законсервованою на устах посмішкою. – Ще б пак! Він був білфістом. Це було доведено.

Діка ця репліка не дуже зачепила.

– Якщо ти читав «Гамлета», цього просто не можна не помітити.

– Ну, він... він жив у часи, коли люди були більшими вірянами, в часи більш релігійні.

Але вона вимагала весь коровай:

– Так-так, але розумієш, білфізм – не релігія. Це вчення про всі релігії. – Вона зухвало посміхнулась йому. Це було гасло її віри. Було щось у самому поєднанні слів, що захоплювало її розум настільки, що інші слова просто не могли туди досягнути. Хоча вона могла прийняти будь-яку іншу ідею, лишень би вона вписувалась у цю блискучу формулу, яка, можливо, й не була формулою, а була доведенням до абсурду всіх інших формул.

Врешті-решт, на сцену красномовно виходив Дік.

– Ви чули про новий рух у поезії? Чи не чули? Отже, зараз багато молодих поетів відходять від старих форм, і в них непогано виходить. Тож я намагаюся сказати, що своєю книгою започаткую новий рух у прозі, такий собі ренесанс.

– Упевнена, так воно й буде, – засяяла місіс Гілберт. – Впевнена, що так і буде. Минулого вівторка я була у Дженні Мартін, хіромантки, знаєш, зараз усі від неї просто в захваті. Я сказала їй, що мій племінник зараз перейнятий однією справою, і вона сповістила, що я скоро довідаюся про його неймовірний успіх. Хоча вона ніколи тебе не бачила і не знала нічого про тебе, навіть твого імені.

Видавши правильні звуки, щоби висловити своє здивування стосовно цього приголомшливого феномену, Дік, ніби деспотичний регулювальник, повернув хід розмови у потрібне йому русло.

– Моя робота поглинає мене, тітонько Кетрін, – запевнив він її, – насправду. Всі мої друзі кепкують із мене, я сам розумію, що можу бути смішним, тому не злюсь. Я гадаю, що людина має вміти сприймати жарти. Але мені це тільки додає упевненості, – підсумував він похмуро.

– Я завжди кажу, що в тебе древня душа.

– Може, й так.

Дік досягнув тієї стадії, коли він вже не опирався, а покійно погоджувався. Він розважав себе думкою, що в нього така древня душа, що, мабуть, уже вся прогнила. Одначе, повторення цієї фрази чомусь соромило його, і неприємні мурашки бігли по спині. Він змінив тему.

– Де моя славнозвісна кузина Глорія?

– Гуляє десь із кимось.

Дік зробив паузу, подумав і розтягнув своє обличчя в чомусь, що мало стати посмішкою, а перетворилося на страхітливий похмурий вигляд, потім він видав коментар.

– Мені здається, що мій друг Ентоні Петч закоханий у неї.

Місіс Гілберт завмерла, кліпнула очима із хвилинною затримкою та видихнула тоном героїні детективу: «Справді?»

– Гадаю, що так, – серйозно запевнив Дік. – Вона перша дівчина, з якою я його так довго бачу.

– Так, звісно, – сказала місіс Гілберт з удаваною байдужістю, – Глорія ніколи не ділиться зі мною. Вона дуже скритна. Але це між нами. – Вона нагнулася вперед, підкреслюючи всю секретність інформації, яку довірити можна тільки небу та її племіннику. – Між нами: я хотіла би, щоб вона, нарешті, схаменулася.

Дік підвівся і зосереджено почав ходити по кімнаті, невисокий, активний, але вже округлий чоловік, його руки неприродно стовбурчилися з кишень.

– Я не наполягаю на своїй правоті, майте на увазі, – запевнив він металеву, ніби з готелю, гравюру, яка самовдоволено посміхалась у відповідь. – Я не кажу нічого такого, що Глорія не знає. Але я думаю, що нестримний Ентоні дуже нею зацікавлений. Він постійно про неї говорить. У комусь іншому то був би кепський знак.

– У Глорії дуже молода душа... – нетерпляче почала місіс Гілберт, але племінник перебив її швидкою фразою.

– Вона буде молодою та дурною, якщо не вийде за нього. – Він зупинився і подивився на неї, його обличчя, спотворене й напружене максимальним виявом рішучості, своїми лініями й заглибинами нагадувало мапу бойових дій – ніби своєю щирістю він мав вибачитися за нерозсудливість своїх слів. – Глорія – дикунка, тітонько Кетрін. Вона неконтрольована. Як вона це робить, не знаю, але віднедавна вона нажила собі багато цікавих друзів. Їй, здається, байдуже. А чоловіки, з якими вона гуляє по Нью-Йорку... – він зупинився, щоби вдихнути.

– Так-так-так, – заповнила паузу місіс Гілберт, роблячи невдалу спробу приховати свій безмежний інтерес.

– Отож, – вів далі Річард Кермел з тією ж серйозністю, – я це сказав. Я маю на увазі, що колись чоловіки, з якими вона виходила на люди, з якими спілкувалася, були першого гатунку. А тепер це не так.

Місіс Гілберт швидко закліпала, її груди піднялися, набираючи повітря, потім завмерли і з видихом випустили з себе цілий потік слів.

Так, вона про це знала, заговорила пошепки, так-так, матері бачать такі речі. Але що вона могла вдіяти? Він же знає Глорію. Він знає, яка вона і як складно з нею порозумітися. Глорія така зіпсована, дивакувата і примхлива. Вона годувала її груддю до трьох років, коли та вже могла би розкусити дерев'яну тріску. І можливо, саме це (бо нікому достеменно не відомо) могло зробити її такою здоровою та міцною. А відколи їй виповнилося дванадцять, хлопці так і липнули до неї, від них проходу не було. В шістнадцять вона почала ходити на танці до старшої школи, потім у коледжі, і всюди були хлопці, хлопці, хлопці. Спершу, коли їй виповнилося вісімнадцять, їх було дуже багато, і здавалося, що вона ніколи не віддавала нікому перевагу, а потім почала відсіювати їх.

Вона знала, що в доньки була низка романів упродовж трьох років, разом десь близько дюжини. Інколи це були старшокурсники, інколи хтось із коледжу, тривали романи в середньому декілька місяців кожен, і навіть виглядали серйозно. Один чи два рази вони тривали довше, і її мати навіть думала, що дійде до заручин, але щоразу з'являвся хтось новий, і ще один, іще...

Чоловіки? О, вона просто принижувала їх, дослівно! Був тільки один, кому пощастило зберегти рештки гідності, але він був іще просто дитиною, – молодий Картер Кірбі з Канзас-Сіті, він був настільки самовпевненим, що його ж пиха врятувала його від приниження, а наступного дня він відплив із батьком до Європи. Інші були просто жалюгідними. Вони ніколи не могли зрозуміти, що набридли їй, а Глорія дуже часто була навмисне недоброю. Вони продовжували дзвонити, писати їй листи, шукали зустрічі, їздили за нею по країні. Дехто з них довірявся місіс Гілберт і зі сльозами на очах розповідав, що ніколи не зможе забути Глорію... принаймні двоє з них уже одружені, але... Глорія – вона вражала назавжди, донині містер Карстерс телефонує їй раз на тиждень і надсилає квіти, від яких вона вже стомилася відмовлятися.

Декілька разів, принаймні двічі (і місіс Гілберт це було відомо), дійшло до таємних заручин – з Тюдором Бейрдом і молодим Холкомом з Пасадени. Вона впевнена, що так було, оскільки (але ні, вона не повинна про це розповідати!) коли вона раптово заходила до Глорії в кімнату, то заставляла її за справами, можливими тільки для офіційних заручин. Звісно, вона не сказала доньці ані слова. Вона ж знає, що таке делікатність, окрім того, кожного разу вона чекала оголошення про заручини не далі як за декілька тижнів. Але оголошення так і не було, замість того був новий чоловік.

А сцени! Молоді хлопці снували туди-сюди в бібліотеці, ніби тигри в клітках! А їхні погляди один на одного в коридорі, коли один приходив, а інший ішов! Їхній відчай після раптово обірваної телефонної розмови! Їхні погрози назавжди поїхати в Південну Америку!.. А які знедолені листи вони писали! (Далі вона не продовжувала, але Дік допустив, що деякі листи місіс Гілберт бачила на власні очі.)

...А Глорія, між сльозами і сміхом, між жалем і радістю, між любов'ю і нелюбов'ю, нещасна, знервована, холодна, між поверненням подарунків, зміною світлин у рамках, яким уже згубила лік, приймала гарячу ванну й починала все спочатку – вже з наступним.

Так тривало довго, вже набувало сталих форм. Ніщо не вражало Глорії, не змінювало, не зворушувало її. І раптом, як грім ясенний, вона повідомила матір, що старшокурсники їй набридли, що вона більше ніколи не піде на університетські танці.

Ось тут і почалися зміни, – не стільки в її звичках, бо вона і далі танцювала, і ходила на побачення, – але самі побачення змінили свій тон. Раніше це було її гордістю, способом улестити власне марнославство. Вона була, можливо, найбільш відомою, найбільш бажаною юною красунею в країні. Глорія Гілберт із Канзас-Сіті! Вона безжально збирала плоди, насолоджувалася стовпотворінням довкола себе, тим, як найперспективніші юнаки вирізняли її з-поміж інших, насолоджувалася лютими ревностями інших дівчат; її забавляли приголомшливі, якщо не сказати, скандальні, але абсолютно безпідставні (радісно уточнила її мати) чутки, наприклад, як вона стрибнула одного вечора в басейн Єлю просто в шифоновій вечірній сукні.

І раптом її замилювання собою, майже чоловіче марнославство (весь її успіх був схожим на переможну та блискучу кар'єру) скінчилося, вона зробилася несприйнятливою до всього, що раніше захоплювало її. Вона відсторонилася. Вона, яка була королевою безконецних вечірок, чия легка й невловна хода викликала захоптиві погляди в лабіринті бальних залів, втратила до всього інтерес. Вона різко та безповоротно відкидала чоловіків, які закохувались у неї. Виходила у світ із безліччю не цікавих їй. Вона не приходила на побачення, але не так, як колись, будучи свято впевнена у своїй неперевершеності, і що чоловіки приповзуть до неї, як слухняна домашня тварина, – навпаки, без презирства і гордості – їй було байдуже. Чоловіки більше не хвилювали її – їй було з ними нудно. Вона ніби (її матір це бентежило) ставала холоднокровною.

Річард Кермел слухав. Спершу він стояв, але в міру того, як розповідь його тітки розросталася (тут викладено лише половину її, зважаючи на відступи про молодість душі Глорії та власні душевні хвилювання місіс Гілберт), він притягнув стілець і мужньо чекав, поки її кидало від сліз до повної безпорадності в океані життя Глорії.

Коли вона дійшла до опису останнього року розповіді про незліченні недопалки, розкидані по всьому Нью-Йорку в попільничках таких закладів, як «Опівнічні фіглі» чи «Приватний клуб Джустіни Джонсон», він кивав спершу повільно, потім швидше і швидше, а коли її голос напруженим стакато вийшов на фінішну пряму, його голова загойдалася, немов на пружинці, вгору-вниз, кумедно, ніби в ляльки, не висловлюючи абсолютно нічого.

Направду, минуле Глорії було давньою казкою для нього. Він слідкував за нею поглядом журналіста, оскільки одного дня збирався написати про неї. Тепер його інтерес був суто сімейним. Особливо його цікавило, хто такий Джозеф Блокмен, з яким він бачив її декілька разів, і хто ті двоє дівчат, з якими вона постійно буває, «ця» Рейчел Джерел і «ця» місіс Кейн – безумовно, місіс Кейн не була з тих жінок, з якими Глорії варто було спілкуватись!

Але момент було втрачено. Місіс Гілберт саме видерлася на вершину експозиції, щоби стрімко ковзнути вниз по трампліну кульмінації. Її очі були схожі на блакитне небо, видиме крізь круглі червоні шиби. Губи її тремтіли.

Раптом двері відчинилися, пропускаючи в кімнату Глорію і двох шойно згаданих леді.

Дві молоді жінки

– Вітання!

– Як ваші справи, місіс Гілберт?

Містеру Річарду Кермелу презентували місіс Кейн і місіс Джерел. «Це – Дік» (сміх).

– Я стільки про вас чула, – сказала місіс Кейн голосом, середнім між сміхом і хихотінням.

– Як ся маєте? – сором'язливо додала місіс Джейн.

Річард Кермел намагався рухатися так, щоб його фігура здавалася кращою. Він розривався між вродженою сердечністю і тим фактом, що вважав цих дівчат простолюдинками з якоїсь ферми.

Глорія зникла у своїй спальні.

– Прошу, сідайте, – засяяла місіс Гілберт, яка вже стала більше схожа на себе. – Роздягайтеся.

Дік злякався, що вона зробить якусь ремарку про древність їхніх душ, але його докори сумління повністю розчинилися в допитливості письменника.

Мюріел Кейн походила із сім'ї з Іст-Оранджа, яка зараз швидко наживала статки. Вона була скорше невисока, ніж маленька, її форми зухвало коливалися між пухкістю та округлістю. В неї було чорне, акуратно вкладене волосся. Все це вкупі з красивими, дещо коров'ячими очима і густо-червоними губами робили її схожою на Теду Бару, багатообіцяючу молоду актрису. Люди їй постійно повторювали, що вона – «вамп», і вона в це вірила. Вона з надією вірила, що вони бояться її, тому за будь-яких обставин щосили намагалася справити загрозливе враження. Але будь-який чоловік із багатою уявою міг би побачити червоний прапор, якого вона постійно підіймала та яким гарячково й благально розмахувала, – на жаль, без очевидної користі. Також вона була дуже сучасною: вона знала всі найновіші пісні – коли котрась із них звучала з фонографа, вона підсакувала й починала трусити плечима вперед-назад і клацати пальцями, коли ж музики не було, вона акомпанувала собі співом.

Розмовляла вона теж по-сучасному: «Плювати», – казала вона, «Буду хвилюватись – зіпсую фігуру», або ще: «Коли я чую цю музику, мої ноги самі мене несуть. Еге ж, мала!»

Її занадто довгі та супермодної форми нігті було відполіровано до неприродного рожевого кольору. Її одяг був занадто тісний, занадто стильний, занадто яскравий, її очі були занадто лукаві, а усмішка – занадто скромна. Вона вся була до болю претензійна з голови до п'ят.

Інша дівчина була, вочевидь, більш витонченим персонажем. Гарно вбрана молода єврейка з темним волоссям і приємною молочно-білою шкірою. Вона видавалася сором'язливою і нерішучою, і ці дві якості тільки підкреслювали атмосферу витонченого шарму довкола неї. Вона була з «єпископської» сім'ї, яка володіла трьома магазинами розкішного жіночого одягу на П'ятій авеню та жила в пишних апартаментах на Ріверсайд-драйв. На якусь мить Дікові здалося, що вона намагається наслідувати Глорію – і він задумався. Чому люди завжди наслідують тих, кого наслідувати неможливо?

– Це був просто жах! – емоційно вигукнула Мюріел. – З нами в автобусі їхала жінка. Вона була абсолютно, абсолютно божевільною! Вона постійно говорила сама до себе, що вона хотіла би зробити з тим-то й тим-то. Я була в шоці, але Глорія відмовилася виходити.

Місіс Гілберт округлила рота до правильної форми.

– Справді?

– Таааак, у неї дах з'їхав. Ми навіть злякалися, що вона накинеться на нас. Страшнаааа! Слава Богу, чоловік через прохід від нас сказав, що з її лицем тільки в притулку для сліпих працювати, ми тааааак сміялись, само собою, і він почав до нас клеїтись.

При цих словах Глорія хотіла вийти з кімнати, всі очі дружно повернулися до неї. Дві дівчини ніби відступили в тінь, нікому не потрібні, зовсім непомітні.

– Ми говорили про тебе, – швидко сказав Дік, – твоя мама і я.

– Ага, – сказала Глорія.

Пауза. Мюріел повернулася до Діка.

– Ви ж видатний письменник, чи не так?

– Я просто письменник, – сором'язливо зізнався він.

– Я завжди кажу, – серйозно сказала Мюріел, – що коли б я мала час записати всі мої пригоди, вийшла би пречудова книжка.

Рейчел співчутливо захихотіла, нахил голови Річарда виглядав майже велично. Мюріел продовжила:

– Я навіть собі не уявляю, як можна взяти і щось написати! А поезія! Господи, я навіть двох рядків не заримую. Але що мені до цього!

Річард Кермел ледве стримав сміх. Глорія жувала свої желатинки, які дивом десь з'явилися, і сумно дивилась у вікно. Місіс Гілберт прокашлялась і засяяла посмішкою.

– Ви розумієте, – сказала вона, ніби проголошуючи старовинну мудрість, – у вас не така древня душа, як у Річарда.

«Древня душа» з полегшенням видихнув – нарешті вона це сказала.

І раптом, ніби обдумуючи сказане хвилин із п'ять, Глорія зробила заяву:

– Я планую влаштувати вечірку.

– А мене запросиш? – вигукнула Мюріел із удаваним благанням.

– Вечірку. На сімох осіб: Мюріел, Рейчел і я, і ти, Дік, і Ентоні, і той хлопець, Нобл, – він мені сподобався, і Блокмен.

Мюріел і Рейчел у пориві захоплення могли тільки щось бурмотіти. Місіс Гілберт усміхалась і кліпала. Тут із буденним питанням втрутився Дік:

– А що то за один – Блокмен, Глоріє?

Відчуваючи приховану загрозу, Глорія повернулася до нього.

– Джозеф Блокмен? Він з кінематографа. Віце-президент «Фільм Пар Екселенз». У нього з батьком якісь справи.

– Ага!

– То що, ви всі прийдете?

Всі сказали, що прийдуть. Дату мали призначити впродовж тижня. Дік підвівся, одягнув капелюх, пальто й кашне та зобразив на обличчі щось на кшталт прощальної посмішки.

– Па-па, – сказала Мюріел, весело махаючи ручкою.

Річард Кермел почервонів за неї.

Безславний кінець шевальє О'Кіфа

Був понеділок, і Ентоні повіз Джералдіну Берк на ланч у «Боз Арт», потім вони поїхали до нього додому, де він викотив маленький столик, де тримав свої запаси спиртного, й оглянувши його, вибрав вермут, джин і абсент для належної стимуляції.

Джералдін Берк, білетерка з Кітса, вже декілька місяців розважала його. Вона мало вимагала, чим і подобалась йому, оскільки після печального досвіду з дебютанткою минулого літа, яка після низки поцілунків уже розраховувала на заручини, він остерігався дівчат свого класу. Тепер йому просто кидалися в очі їхні вади: одній бракувало граційності, іншій – душевної витонченості, але дівчину, яка була білетеркою з Кітса, можна було трактувати зовсім по-іншому. (Можна толерувати такі якості свого лакея, які будуть неприпустимими для представника твоєї соціальної верстви.)

Джералдін скрутилася в куточку канапи і розглядала його, примруживши очі.

– Ти постійно п'єш, так? – раптом сказала вона.

– Ну, напевно, – ледь здивовано відповів Ентоні. – А ти хіба ні?

– Ні. Інколи я ходжу на вечірки, знаєш, один раз на тиждень, але п'ю тільки два-три коктейлі. Ти й твої друзі постійно п'єте. Гадаю, ти гнобиш своє здоров'я.

Ентоні це навіть зворушило.

– Це так мило, що ти хвилюєшся за мене!

– Так, хвилююсь.

– Я не так багато п'ю, – заявив він. – Минулого місяця у мене і краплі в роті не було протягом трьох тижнів. А напиваюсь я раз на тиждень.

– Але ти щось п'єш кожен день, а тобі тільки двадцять п'ять. Хіба в тебе немає ніяких амбіцій? А що з тобою буде в сорок?

– У мене немає наміру так довго прожити.

Вона клацнула язиком.

– Ти божевіііііільний! – сказала вона, поки він змішував їй наступний коктейль, і додала:

– Ти родич Адама Петча?

– Так, він мій дід.

– Чесно? – Вона відверто зацікавилась.

– Абсолютно.

– Так, цікаво. Мій татусь у нього працював.

– Він дивний старигань.

– А він добрий? – запитала вона.

– Ну, у приватному житті він рідко буває нелюб'язним без особливої потреби.

– Розкажи про нього.

– Що саме? – Ентоні задумався. – Він худезний, і на голові в нього залишки сивого волосся, воно завжди виглядає так, ніби в ньому гуляє вітер. Високоморальний.

– Він зробив багато хорошого, – сказала Джералдіна поважним тоном.

– Нісенітниця! – презирливо заперечив Ентоні. – Він – побожний зануда, тугодум.

Її думки попливли далі, обминувши сказане.

— А чому ти з ним не живеш?

– Може, зразу до методистів?

– Ти божевіііііільний!

Вона знову клацнула язиком, висловлюючи своє несхвалення. А Ентоні подумав, якою моральною у глибині душі була ця маленька прибулда і чи буде вона такою ж моральною, коли неминуча хвиля змие її з піску респектабельності.

– Ти ненавидиш його?

– Не знаю. Він мені ніколи не подобався. Люди, які для тебе щось роблять, ніколи не подобаються.

– Він ненавидить тебе?

– Моя люба Джералдіно, – запротестував Ентоні, жартівливо насупившись, – випий ще один коктейль. Я дратую його. Якщо я кури́в, а він заходив до кімнати, то починав принохуватися. Він – надокучливий педант, зануда, та ще й лицемір. Я напевно тобі цього не казав би, якби не випив, але мені здається, що це все не важливо.

Джералдіна, однак, продовжувала виявляти інтерес. Вона так і не доторкнулася до склянки, тримаючи її великим і вказівним пальцями, та дивилася на нього очима, в яких промайнув страх.

– Як це лицемірний?

– Ну, – сказав Ентоні, втрачаючи терпіння, – може, й не зовсім. Але йому не подобається те, що я полюблюю, мені навіть видається, що йому не цікаво.

– Хм. – Вона, здається, нарешті задовольнила свою цікавість. Відкинулася на диван і сьорбнула коктейль.

– Ти кумедний, – вона зробила вдумливий висновок. – Напевно, всі хочуть за тебе заміж, бо твій дід багатий?

– Не всі, але чи можу я їм дорікнути? В усякому разі, розумієш, я ніколи не хотів одружитися.

Цю фразу вона знехтувала.

– Одного дня ти закохаєшся. О, так, я знаю, – із виглядом мудреця додала вона.

– Нерозумно з мого боку було втягнутися в цю розмову. Саме це згубило шевальє О'Кіфа.

– Божевільний! – мило пролепетала дівчина, вона завжди використовувала цю недолатну мотузяну драбину, щоби перебраться через прірву власної розумової недолугості. Підсвідомо вона відчувала, що таким чином повертає людину, чия уява значно перевищувала її, назад у межі досяжності.

– Ой, ні! – запротестував Ентоні. – О, ні, Джералдіно, тільки не треба бавитись у психіатра з шевальє. Якщо ти відчуваєш, що не можеш зрозуміти його, я не буду розповідати. Окрім того, мені трохи ніяково – репутація в нього жалюгідна.

– Гадаю, я зможу зрозуміти, був би в тому якийсь зміст, – дещо ображено відповіла Джералдіна.

– Тоді деякі епізоди з життя шевальє можуть видатися цікавими.

– Так?

– Саме його передчасна кончина наштотхнула мене на думку, що він міг стати нам у пригоді. Мені не подобається починати знайомство з ним із останнього епізоду, але, здається, така його доля, увійти у твоє життя з кінця.

– То що з ним сталося? Він помер?

– Помер! А доля його була така, Джералдіно. Він був ірландцем, напівміфічним ірландцем, із тих нестримних, з благородним акцентом і рудуватим волоссям. Його прогнали з Еріну в останні дні лицарства, тож він, ясна річ, вирушив до Франції. Отож, шевальє О'Кіф мав одну слабкість, таку ж, як я. Він був надзвичайно чутливим до впливу всіляких жінок. Він був сентиментальним, та ще й романтиком, не цурався і марнославства, чоловік невгамовної пристрасті, трошки підсліпуватий на одне око й цілком сліпий на інше. Ти можеш уявити, що чоловік, який поневіряється світом у такому стані, безпорадний, як лев без зубів; на додачу, останні двадцять років зробили шевальє абсолютно злидненим, бо зустрічав він жінок, які ненавиділи його, використовували його, обтяжували його, заражали його, витрачали його гроші, дурили його – одне слово, як це прийнято називати, любили його.

І це було дуже сумно, Джералдіно, а позаяк, окрім згаданої вже слабкості, цієї згубної схильності, він був людиною вдумливою, то вирішив раз і назавжди покінчити з постійно виснажливою його залежністю. З цією метою він вирушив у славнозвісний монастир у Шампані, який називався, хоча й трохи анахронічно, обителлю святого Вольтера. І було в ньому таке правило, що жоден чернець не міг спуститися на перший поверх, поки він живий, а вік свій має провести в молитвах і спогляданні однієї з чотирьох веж, кожна з яких називалася відповідно до чотирьох регул чернечого статуту: Бідність, Цнотливість, Послух і Мовчання.

Коли настав день, який мав стати свідком прощання шевальє зі світом, він був повністю щасливим. Він віддав усі свої грецькі книжки своїй орендаторці, свій меч у золотих піхвах він відправив королю Франції, а всі свої пам'ятки з Ірландії він віддав юному гугеноту, який продавав рибу на його вулиці.

Тоді він вирушив до монастиря Святого Вольтера, біля воріт забив свого коня і віддав його монастирському кухареві.

О п'ятій годині того надвечір'я він уперше відчув, що вільний – повністю вільний від проблем статі. Жодна жінка не заходила до монастиря, а ченцям заборонялося спускатись нижче другого поверху. Отже, коли він підіймався звивистими сходами, які вели в його келію на самій горі вежі Цнотливості, то зупинився на хвилину біля відчиненого вікна, яке було на височині

п'ятдесяти футів над землею. Який прекрасний світ, подумав він, той світ, який він покидає! Золотий сонячний дощ падав на широкі поля, розсипи смарагдових крон удалині, спокійно зеленіючі виноградники, підбатьорливі незвідані простори перед ним. Він оперся ліктями на підвіконня і замріяно подивився на дорогу.

І трапилося так, що Тереза, шістнадцятирічна дівчина із сусіднього села, саме в цей момент проходила саме тією дорогою, яка пролягала повз монастир. П'ять хвилин перед тим тоненька стрічка, яка тримала її панчохоу, подерлась. Оскільки вона була напрочуд скромною дівчиною, то вирішила дійти додому й там зашити її, але спущена панчоха так надокучала їй, що вона не могла більше цього терпіти. Отже, дійшовши до вежі Цнотливості, вона зупинилась і граційним жестом підняла спідницю – і варто віддати їй належне, зовсім трошки – щоби поправити підв'язку.

У той час ніби могутня велетенська рука потягнула новоспеченого послушника монастиря святого Вольтера просто до вікна на самій горі вежі. Він перехилився більше та більше, поки раптом один із каменів поповз під його вагою, а потім із шурхотом випав із кладки – і спершу вниз головою, потім догори п'ятами, а потім широкими і вражаючими обертами шевальє О'Кіф попрямував до твердої землі й вічного прокляття.

Терезу так засмутив цей випадок, що вона стрімголов побігла додому і впродовж протягом десяти років кожного дня проводила годину за молитвою про душу ченця, чії обітничі зламались одномоментно з шиєю того недільного надвечір'я.

А шевальє О'Кіфа, якого запідозрили в самогубстві, не поховали у святій землі, а закопали в найближчому полі, де він, поза сумнівом, покращив якість ґрунту на багато прийдешніх років. Такою була передчасна кончина дуже хороброго й галантного джентльмена. Що скажеш, Джералдіно?

Але Джералдіна, яка давно загубила нитку оповідання, змогла тільки лукаво посміхнутись і погрозити йому вказівним пальцем, повторюючи своє рятівне і всеохопне:

– Божевііііільний, – сказала вона, – ти просто божевііііільний!

Вона гадала, що його худе обличчя було добрим, а очі – лагідними. Він подобався їй, бо не був зарозумілим, як ті чоловіки, яких вона бачила в театрі, та й взагалі не хотів вирізнятися. Яка дивна, беззмістовна історія! Але їй сподобалася частина про панчохоу!

Після п'ятого коктейлю він поцілував її, і так, поміж жартівливими пестощами й напівстримуваним горінням пристрасті, вони провели ще годину. О пів на п'яту вона повідомила, що має призначену зустріч, і зникла у ванній, щоби поправити зачіску. Відмовившись від запропонованого таксі, вона завмерла на хвилину у дверях.

– Ти ще одружишся, – наполягала вона, – от побачиш.

Ентоні бавився старим тенісним м'ячем. Декілька разів він м'яко стукнув ним по підлозі перед тим, як уїдливо відповісти:

– Ти маленька дурепка, Джералдіно.

Вона зухвало усміхнулась.

– О, справді? Закладімося?

– Це теж не дуже розумно.

– О, не дуже? Але я закладаюся, що не мине й року, як ти одружишся.

Ентоні сильно стукнув м'ячем об підлогу. Сьогодні він дуже красивий, подумала вона, – з'явилося якесь напруження в його, зазвичай меланхолійних, темних очах.

– Джералдіно, – сказав він після паузи, – по-перше, я не маю когось, із ким хотів би одружитися, по-друге, в мене недостатньо грошей, щоб утримувати двох, по-третє, я взагалі проти одруження таких людей, як я, по-четверте, у мене стійка відраза до всього, що з цим пов'язано.

Але Джералдіна, з виглядом знавця, клацнула язиком на прощання, і сказала, що їй треба йти, бо вже пізно.

– Дзвони мені частіше, – нагадала вона, цілючи його на прощання, – ти пропав на три тижні.

– Обов'язково, – палко сказав він.

Він зачинив двері, а дорогою до спальні якась думка примусила його завмерти на хвилину, стискаючи тенісного м'яча в руці. Наближався один із нападів його самотності, коли він міг тинятись вулицями чи сидіти бездумно і пригнічено, постукуючи олівцем об стіл. Це було копання в собі без результату, бажання самовираження, яке не знаходило виходу, відчуття того, що час біжить повз нього, невпинний, безжальний, – а втішало його тільки переконання, що втрачати йому нічого, бо всі зусилля і досягнення були нічого не вартими.

Він відчув, що йому боляче й ніяково, емоція сама собою вилилась у слова:

– Яке одруження, на Бога!

Він різко і злісно пожбував м'яча через кімнату, де той ледве не зачепив лампу, відбився від стіни, підстрибнув декілька разів і заспокоївся на підлозі.

Сонячне саяво, місячне саяво

Для своєї вечері Глорія замовила столик у ресторані «Каскад» готелю «Балтімор», і коли чоловіки зустрілися в холі, кілька хвилин по восьмій, «той Блокмен» одразу став мішенню для шести чоловічих очей. Він був рудуватим тридцятип'ятилітнім євреєм, який уже почав гладшати, його виразне обличчя вкривала гладка борода пісочного кольору, – вся його зовнішність, безсумнівно, була би доречною на якому завгодно діловому засіданні. Він поважно підійшов до молодших чоловіків, які курили гуртом, очікуючи господиню вечора, і представився з дещо показною самовпевненістю – і ніщо в його поведінці не змінилось у відповідь на прохолодну іронічність, з якою його зустріли.

– Ви, часом, не родич Адама Джея Петча? – запитав він у Ентоні, випускаючи два тонкі струмені диму з ніздрів.

Ентоні стримано усміхнувся.

– Він гідний чоловік, – глибокодумно ствердив Блокмен. – Прекрасний взірець американця.

– Так, – погодився Ентоні, – безперечно.

«Ненавиджу цих новоспечених аристократів, – холодно подумав він. – Як не намагається, не виходить у нього! Його б назад у пічку, може, доварився б».

Блокмен скосив очі на годинник.

– Саме час дівчатам з'явитися...

Ентоні затамував подих, зараз щось скаже...

– ...але зрештою, – усміхаючись іще більше, додав той, – ви знаєте, які ці жінки.

Троє молодиків кивнули. Блокмен мимохідь почав озиратись довкола, його очі оцінююче зупинилися на стелі, потім опустилися вниз. Його манера була чимось середнім між виглядом фермера із Середнього Заходу, який оцінює свій урожай зерна, і актора, якому кортить знати, чи вся увага публіки належить йому – типова поведінка на публіці будь-якого добропорядного американця. Він закінчив своє дослідження і швидко повернувся до мовчазного тріо з наміром вразити їх у саме серце й душу.

– Ви ж студенти?... Гарвард, здається... я нещодавно дивився, як хлопці з Принстона обіграли ваших у хокей.

Бідолаха. Знову промах. Вони вже три роки як закінчили університет і ходили тільки на великі матчі. Встановити, чи після неспіху цієї вилазки містер Блокмен відчув, що перебуває в самому епіцентрі цинізму, не вийшло, оскільки...

Прибула Глорія. Прибула Мюріел. Прибула Рейчел. Глорія поспіхом привіталася: «Привіт, хлопці!», дві інші дівчини хором повторили за нею, і всі троє щезли у вбиральні.

За хвилину з'явилася Мюріел, вона була на межі ретельно продуманої роздягнутості й скрадливо попрямувала до чоловіків. Вона була у своїй стихії: її волосся кольору чорного дерева було пригладжене назад, а очі густо підведені, пахло від неї дуже насиченими парфумами. Вона використовувала весь доступний їй арсенал, щоби здаватися сиреною, чи, більш популярно, «вампом» – покорителькою і нищителькою чоловічих сердець, незворушною і непохитною майстринею гри з почуттями. Щось у виснажливості спроб цієї жінки з широкими стегнами вдавати граційну пантеру зачарувало Морі з першого погляду! Поки вони чекали додаткові три хвилини на Глорію і, окрім неї, на Рейчел, він не міг відвести від неї погляд. А вона повернула голову, опустила вії та, вдаючи сором'язливість, прикусила нижню губу. Потім опустила руки вздовж стегон і почала вихилатись зі сторони в сторону в такт із музикою, і додала:

– Ви коли-небудь чули такий пречудовий регтайм? Мої плечі просто не слухаються мене, коли я його чую.

Містер Блокмен галантно заплескав у долоні.

– Ваше місце на сцені.

– Я дуже хотіла б! – вигукнула Мюріел. – Допоможете мені?

– Звичайно.

Мюріел згадала про скромність і припинила свої танці, потім повернулася до Морі й запитала, що він «бачив» цього року. Він сприйняв це звернення як вступ до розмови про драматичне мистецтво, і між ними відбувся жвавий обмін заголовками приблизно в такий манері:

МЮРИЕЛ. Ви бачили «Мое серденько, Пеггі»?

МОРИ. Ні, не бачив.

МЮРИЕЛ (*захоплено*). Це просто чудово! Вам просто необхідно подивитись.

МОРИ. А ви бачили «Омар – кравець»?

МЮРИЕЛ. Ні, але чула, що фільм чудовий. Я дуже хочу подивитись. А ви бачили «Красуня і шахрай»?

МОРИ (*з полегшенням*). Так.

МЮРИЕЛ. Мені здається, він не дуже вдалий. Препоганий.

МОРИ (*знесилено*). Так, справді.

МЮРИЕЛ. От вчора я ходила на «Без закону», і мені сподобалось. А ви бачили «Маленьке кафе»?...

І так тривало доти, доки в них не вичерпався запас п'єс. А поки там що, Дік повернувся до містера Блокмена, сподіваючись намити хоч трохи золота з цієї безперспективної жили.

– Я чув, що зараз усі романи продаються до кіноіндустрії, щойно публікуються.

– Це правда. Звісно, головне в кінематографі – крутий сюжет.

– Так, можу уявити.

– Багато романів повні розмов і філософствувань. Вони, ясна річ, не мають цінності для нас. На екрані з них нічого цікавого не зліпиш.

– Тобто, в першу чергу, вас цікавить інтрига, – висловив Річард блискучу здогадку.

– Звичайно. Спершу інтрига... – Він замовк, і всі за ним, ніби за порухом вказівного пальця. З убиральні вийшла Глорія у супроводі Рейчел.

Виявилося, між усім іншим, що Джозеф Блокмен ніколи не танцював і волів спостерігати за іншими з нудьгуючою поблажливістю, ніби дорослий серед дітей. Він був поважним і гордим чоловіком. Родом він був із Мюнхена і розпочав свою американську кар'єру продавцем горішків у мандрівному цирку. Коли йому виповнилося вісімнадцять, він працював рекламистом на атракціонах, потім став там менеджером і невдовзі – власником другосортного вар'єте. Саме тоді, коли кінематограф зійшов зі сцени цікавих новинок і почав набувати форм багатообіцяючої індустрії, він уже був амбітним молодим чоловіком з деякою сумою грошей для інвестицій, до того ж у ньому вдало поєднувалися фінансові прагнення і практичні знання шоу-бізнесу.

Це було дев'ять років тому. Кіноіндустрія винесла його нагору там, де потопила десятки інших, більш заможних, із багатшою уявою та більш практичними ідеями... А зараз він сидів тут і споглядав безсмертну Глорію, заради якої юний Холком поїхав із Нью-Йорка до Пасадени, він дивився на неї і знав, що зараз вона закінчить танцювати й сяде по ліву руку від нього.

Він сподівався, що вона не забариться. Устриці подали вже кілька хвилин тому.

А Ентоні, чиє місце було по ліву руку від Глорії, танцював із нею, тримаючись постійно на одній чверті майданчика. Це мало означати, якби були інші претенденти: «Йдіть до біса, не втручайтесь!»! Вони виглядали дуже близькими.

– Отже, – почав він, дивлячись на неї згори вниз, – ваша краса сьогодні неймовірна.

Її погляд піднявся на півфута, які розділяли їх.

– Дякую, Ентоні.

– Насправді, я ніяковію від вашої краси, – додав він, але цього разу без усмішки.

– Ви теж сьогодні чудово виглядаєте.

– Хіба ж це не чудово? – засміявся він. – Ми вже схвалюємо одне одного.

– А зазвичай це не так? – Вона швидко вхопилася за цю ремарку, як і завжди, коли щось, бодай віддалено, стосувалось її.

Він стихив голос, і майже неможливо було зрозуміти, що він кепкує.

– Хіба священик може схвалювати папу?

– Не знаю, але це напевне найбільш невиразний комплімент, який я будь-коли чула.

– Я можу вигадати кілька банальностей.

– Не буду змушувати вас так напружуватися. Подивіться на Мюріел! Ось, прямо біля нас.

Він озирнувся через плече. Її густо нафарбована щока спочивала на лацкані вечірнього фрака Морі Нобла, а напудрена рука щільно обплелася довкола його шиї. Було навіть дивно, чому вона досі не вхопила його за шкірку. Її очі блукали стеєю туди-сюди, стегна виписували кола, а ще вона постійно тихо підспівувала. На перший погляд могло здатися, що вона перекладає пісню якоюсь іноземною мовою, хоча насправді вона заповнювала такти музики єдиними словами, які знала, – словами заголовка:

Він складає реггі,
Він складає реггі,
Він хлопець-реггі,
Скла-а-дає, скла-дає, реггі, пам, пам,
Скла-а-дає, скла-дає, реггі...

І що далі, то більш дивними й варварськими ставали фрази. Коли вона вловлювала на собі веселі погляди Ентоні та Глорії, то дарувала їм тільки мрійливу усмішку, примружуючи очі на знак того, що музика проникає в усе її єство і вводить в екстатичний і неймовірно спокусливий транс.

Музика закінчилась, і вони повернулися за столик, де самотній, але благородний джентльмен, піднявся та обдарував їх такою чарівною посмішкою, ніби потиснув кожному руку, вітаючи з блискучим виступом.

– Блокхед ніколи не танцює! Я гадаю, що в нього дерев'яна нога, – зауважила Глорія на весь столик. Троє молодих чоловіків заворушились, а той, кого це стосувалось, помітно скривився.

Це був саме той гострий кут у знайомстві Блокмена з Глорією. Вона постійно спотворювала його прізвище. Спершу це було «Блокхаус», потім ще більш ненависне «Блокхед». Він намагався іронізувати і просив, щоби вона називала його на ім'я, і вона навіть чемно намагалася, та все ж нічого не могла вдіяти й незмінно поверталася назад до «Блокхеда», покійно й зі сміхом.

Звісно, це було дуже зухвало й легковажно.

– Боюся, містер Блокмен подумає, що ми – легковажна компанія, – зітхнула Мюріел, змахуючи в його напрямку устрицею.

– Гадаю, що він уже так думає, – прошепотіла Рейчел.

Ентоні намагався пригадати, чи вона хоч щось сказала до того. Ніби ні. Це була її перша фраза.

Містер Блокмен несподівано відкашлявся та голосно і виразно промовив:

– Навпаки. Коли говорить чоловік, за ним стоїть тисячолітня традиція. А жінка – це магічний рупор майбутнього.

За цією приголомшливою фразою запанувала разюча тиша, Ентоні раптом подавився устрицею і швидко підніс серветку до обличчя. Рейчел і Мюріел спробували засміятись, але вийшло якось вимушено, Дік і Морі приєдналися до них, обидва червоніючи від ледь стримуваного сміху.

«Господи! – подумав Ентоні. – Це субтитри до якогось його фільму. Він їх напам'ять вчить!»

Тільки Глорія мовчала. Вона глянула на містера Блокмена із мовчазним докором.

– На Бога! Де ви тільки це відкопали?

Блокмен дивився на неї, не розуміючи, що саме вона має на увазі. Але по хвилині ого- втався та всміхнувся ввічливою посмішкою, яка передавала всю терпимість, з якою інтелек- туал споглядає зіпсовану і незрілу молодь.

З кухні винесли суп, але разом із ним з-за барної стійки з'явився концертмейстер: обличчя його було такого кольору, який можна успадкувати тільки від гальби пива. Отже, супу довелось остигати, поки звучала балада під назвою «Все в тебе на місці, крім твоєї жінки».

Потім було шампанське, й вечірка почала набувати розмаху. Чоловіки, крім Річарда Кер- мела, пили вже не стримуючись, Глорія і Мюріел також сьорбали бокал за бокалом, Рейчел Джерел не випила жодного. Вони пересиджували вальси, але танцювали під будь-що інше – всі, крім Глорії, яка виглядала втомленою. Вона сиділа за столиком і курила, в її погляді нудьга змінювалася цікавістю, залежно від того, чи слухала вона Блокмена, чи вихоплювала гарненьку дівчину серед танцюючого натовпу. Декілька разів Ентоні було дуже цікаво, про що вони роз- мовляють. Той жував сигару, перекидаючи її туди-сюди, а після вечері він так розслабився, що почав дозволяти собі доволі нестримані жести.

О десятій годині Ентоні з Глорією пішли танцювати. Коли вони відійшли від столика так, щоб їх не могли почути, вона тихо сказала:

– Танцюйте до дверей. Я хочу вийти в аптеку.

Ентоні чемно повів її в установленому напрямку, в холі вона залишила його на хвилинку і повернулася з плащем через руку.

– Я хочу желатинки, – сказала вона, ніби жартома вибачаючись, – ви нізачо не вгадаєте, що трапилося цього разу. Я просто зараз почну гризти нігті, якщо не дістану цукерок. – Вона зітхнула і, коли вони зайшли в порожній ліфт, зробила підсумок. – Я їх можу днями гризти. Ви знаєте, я гризу свої нерви. Вибачте за каламбур. Мимоволі так вийшло – слова самі склалися. Глорія Гілберт, жінка-дотепниця.

Вони спустилися вниз та без слів минули стійку з цукерками, спустилися широкими сходами і, пройшовши декілька коридорів, знайшли аптеку на Гранд-Сентрал-Стейшн. Вона детально оглянула парфумерну стійку і купила те, що хотіла. Потім, підкоряючись мовчазному взаємному імпульсу, вони пішли під руку не туди, звідки прийшли, а в напрямку Сорок третьої вулиці.

Ніч оживала відлигою, тепло було так близько, що вітерець, який стелився тротуаром, доніс до Ентоні видіння несподіваної гіацинтової весни. Над ними, в синьому коридорі неба, довкола них, у лагідних обіймах теплого повітря, зароджувалася мрія нової пори, далекої від

задушливого місця, яке вони щойно покинули, а звуки вулиці й шепіт стікаючої ринвами води в тиші завмираючої миті здавалися манливим, ледь чутним відлунням тієї музики, під яку вони щойно танцювали. Коли Ентоні заговорив, він був переконаний, що слова долинають із чогось потаємного й такого бажаного, що ніч берегла у глибині їхніх сердець.

– Візьмімо таксі й покатаймося трошки! – запропонував він, не дивлячись на неї.

О, Глорія, Глорія!

Таксі позіхало біля тротуару. Коли воно рушило, ніби човен у лабіринті океану, й загубилося в безформних нічних масах згромаджених будинків, серед відголосу вмираючих криків і передзвонів, Ентоні обійняв дівчину, притягнув її до себе й поцілував у вогкі дитячі вуста.

Вона мовчала. Вона підняла до нього своє обличчя, бліде від відблиску ліхтарів, який вкрив її, ніби місячне сяйво, що струменить крізь крони дерев. Її очі відбивали блякле світло, ніби хвилі на білому озері її обличчя; волосся окреслило її чоло різкою та відчуженою тінню. Не було тут любові ані натяку на любов. Її краса була холодною, як вологий вітер, як м'яка вогкість її вуст.

– Ви подібні до лебідки у цьому світлі, – прошепотів він по якимсь часі.

Відповіддю було лише шепотіння тиші. Йому здавалося, що ці хвилини от-от розлетяться на друзки, і єдиний спосіб утримати їх на межі забуття – це міцніше стиснути її в обіймах, як невловиму пір'їнку, вкрадену в пориву нічного вітру. Ентоні розсміявся, беззвучно і переможно, повернувшись обличчям вгору і вбік від неї, він не хотів, щоб вона бачила цей нестримний порив його тріумфу, і не хотів, щоб його погляд збурих прекрасну нерухомість її обличчя. Цей поцілунок був ніби квітка між їхніми обличчями, що його не можна описати, а ще тяжче запам'ятати, ніби її краса осяяла собою його серце, і вже за мить розчинилася в його глибині.

...Тіні будинків розтанули, тепер вони їхали повз парк, а десь удалині настунав на них велетенський білий привид музею «Метрополітен», і коли вони минули його, той гучною луною повторив гуркіт таксі.

– О, Глоріє, Глоріє!

Її очі дивилися на нього з глибини тисячоліть: все, що вона могла відчувати, всі слова, що вона могла сказати, здавалися недоречними поруч зі змістовністю її мовчання, невиразними проти красномовності її краси, і її тіла поруч біля нього, стрункого й відчуженого.

– Скажіть йому, щоб повертав, – тихо сказала вона, – і щоб поквапився...

Нагорі в ресторані було гаряче. Стіл, заставлений попільничками й закиданий брудними серветками, здавався старим і несвіжим. Вони зайшли якраз у перерві між танцями, Мюріел Кейн лукаво глянула на них.

– І де це ви були?

– Ходили телефонувати мамі, – прохолодно відповіла Глорія. – Я їй обіцяла, що передзвону. Ми пропустили танці?

А потім стався випадок, незначний сам по собі, але який Ентоні мав причини згадати багато років потому. Джозеф Блокмен відкинувся у кріслі та зміряв його особливим поглядом, в якому змішалася ціла гама незрозумілих і заплутаних емоцій. Він тільки встав, щоб привітати Глорію, потім одразу повернувся до розмови з Річардом Кермелом про вплив літератури на кіномистецтво.

Магія

Суворе й несподіване диво ночі зникає разом із повільною смертю зірок і передчасним народженням газетярів. Вогонь відступає і перетворюється на невиразне платонічне тління, білий попіл вкриває остигле залізо, і жар покидає вугілля.

Вздовж книжкових полиць Ентоні, які щільно заповнювали стіну, скрадався прохолодний і нахабний жмуток сонячного проміння, доторкаючись байдуже, навіть дещо несхвально до

Терези Французької та Анни-супержінки, Дженні зі Східного балету і до Зулейки-чародійки, потім до Хужер Кори, а далі – вниз полицею в нетрі століть і там жалісно притулився до невисипущих тіней Єлени, Таїс, Саломеї та Клеопатри.

Ентоні, поголений і вмитий, сидів у своєму найм'якшому фотелі й дивився, як проміння, слухняно скрадаючись за вранішнім сонцем, на хвилину завмерло, щоби позолотити шовкові торочки килима і зникнути геть.

Була десята година. «Сандей Таймс» лежала, розхристана, біля його ніг, вкрита ротографіями й редакційними статтями, соціальними одкровеннями і спортивними анонсами, вона проголошувала зростаючий поступ суспільства в напрямку прекрасної та невизначеної мети. Зі свого боку, Ентоні навідав свого діда, двічі був у свого брокера і тричі у кравця, а за останню годину минулого дня він поцілував дуже красиву й чарівну дівчину.

Коли він повернувся додому, його уява кишіла високими й не притаманними йому мріями. Раптом із його свідомості зникли всілякі питання про вічні проблеми, про їх вирішення і врегулювання. Він пережив відчуття, яке не було ані ментальним, ані фізичним, ані навіть сумішшю їх двох; його переповнила любов до життя, заступаючи все інше. З нього було уже досить того, що цей досвід був винятковим і неповторним. Він був майже неупереджено переконаний, що жодна жінка, яку він зустрічав, ні в чому не могла зрівнятися із Глорією. Вона була повністю сама собою, безмежно справжня, в цьому він був переконаний. Поруч із нею ті два десятка школярів і дебютанток, молодих заміжніх жінок і розпусниць, яких він знав, були лише особинами жіночої статі, в найгіршому значенні цього слова, народжені лише, щоби плодитись і вигодовувати, вони виділяли задушливий пах печери й дитячої кімнати.

Наскільки він міг розуміти, вона не збиралася ані підкорятись його волі, ані тішити його самолюбство, але йому було приємно, що вона не уникає його товариства. Насправді він не думав, що вона дала йому щось таке, чого не дала б іншим. Так усе й мало бути. Думка про те, що якась приязнь розвинеться після вчорашньої ночі, була неприйнятною. Та й сама вона зреклась і поховала той випадок, як неправдивий, з усією рішучістю. Вони були просто двома молодими людьми, достатньо екстравагантними, щоби відрізнити гру від реальності, які всією легкістю своїх зустрічей і розставань проголошували всю безневинність цієї гри.

Дійшовши до такого висновку, він подзвонив у готель «Плаза».

Глорії не було вдома. Її мама не знала, ані куди вона пішла, ані коли повернеться.

І, якимось чином, усі його попередні висновки раптом виявилися неправдивими. Був елемент черствості, навіть непристойності в тому, що Глорії не було вдома. Він запідозрив, що своєю відсутністю вона хотіла поставити його в незручне становище. А коли повернеться, то знайде повідомлення, що він дзвонив. Саме так вона й задумала! Йому слід було зачекати декілька годин, аби показати, що для нього це звичайний, незначний випадок. Який він осел! Вона подумає, що він уважає себе особливим. Подумає, що він близько до серця сприйняв цей доволі тривіальний випадок.

Він згадав, як минулого місяця прочитав заплутану лекцію швейцару на тему «чоловічого братерства», а наступного дня той прийшов, вмовився на підвіконня для півгодинної сердечної розмови, вважаючи, вочевидь, що має для того всі підстави. Ентоні стало страшно: раптом Глорія сприймає його, як він швейцара? Його, Ентоні Петча! Жах!

Йому навіть на думку не спало, що він може бути просто пасивним предметом у цій ситуації, якою керує ніяк не Глорія, а щось більше й вище за неї, що вона просто світлочутлива пластинка, на якій зроблено світлину. Ніби якийсь велетенський фотограф навів на Глорію камеру, клац! – і бідолашна пластинка лише проявляє те, що на ній залишилося, будучи, як і все в цьому світі, заручницею своєї природи.

Але Ентоні, лежачи на дивані й витріщаючись на оранжеву лампу, перебирав тонкими пальцями темне волосся і годинами малював нові картинки. Зараз вона в магазині, він бачить, як вона граційно проходить між шовками й хутрами, як весело шелестить її сукня в цьому

царстві шовкового шелесту, низького сміху й запахів багатьох зірваних, але ще живих квітів. А всі ті Мінні й Перл, Джуел і Дженні метушаться довкола неї, ніби фрейліни, розгортаючи перед нею ліниво-витончений креп-жоржет, ніжний шифон, який відтінить ніжний рум'янець її щік, молочно-біле мереживо, яке вкриє блідим плетивом її шию – камку зараз використовують хіба для оббивки тапчанів або для священницьких ряс, а про тканини Самарканду пам'ятають тільки поети-романтики.

Зараз вона деінде, схиляє свою голівку, аби приміряти сотні капелюшків, розглядає себе з різних сторін, ретельно вишукує штучні вишні – під колір своїх губ, чи плюмажі, які були б такими ж витонченими, як її граційний стан.

Настане полудень, вона поспішить по П'ятій авеню, як нордичний Ганімед: її шубка елегантно повторюватиме її кроки, щоки зачервоніють, розмальовані пензлем вітру, її подих солодким туманом розтане в повітрі, й відчиняться двері «Ріцу», натовп розступиться, п'ятдесят чоловічих очей завмруть і проведуть її поглядом, бо вона пробудить забуті мрії в цих чоловіках огрядних і смішних жінок.

Перша година. Своєю виделкою вона мордуватиме серце закоханого в неї артишоку, в той час як її компаньйон уже подав себе під підливою і йому залишилося тільки розбризкувати круг себе фрази підкореного чоловіка.

Четверта година: її маленькі ніжки рухаються під музику, її обличчя, таке не схоже на всіх у натовпі, її партнер щасливий, як приголублене цуценя, і одержимий, як славнозвісний капелюшник... А потім, потім ніч спаде на місто і, можливо, ще одна відлига. Ліхтарі розливатимуть світло на вулицю. Хто зна? Можливо, комусь, не надто розумнішому за нього, пощастить віднайти ту картинку, зроблену з тіней і піни, яку вони знайшли на сонній вулиці ніч перед тим. А їм може пощастити, може пощастити! Тисячі таксі будуть позіхати на тисячах кутів, і тільки для нього цей поцілунок стане безповоротним минулим. Тисячі подоб Таїс гукатимуть таксі й повертатимуть своє обличчя для ласки. А блідість її буде незайманою і прекрасною, а поцілунок цнотливим, як місячне сяйво...

Збуджений, він скочив на ноги. Як це негарно, що її немає вдома! Він усвідомив, що все, чого хоче, – це поцілувати її, знайти спокій у її величній недосяжності. Тільки вона могла заспокоїти його, забрати його невдоволення.

Ентоні одягнувся й вийшов, він уже давно мав зустрітися з Річардом Кермелом, щоби послухати новий розділ «Коханця-демона». Він не дзвонив Глорії до шостої. Йому пощастило застати її тільки після восьмої, та (о, кульмінація всяких принижень!) вона зустрінеється з ним не швидше вівторка ввечері. Він кинув слухавку так, що шмат гутаперчі відлетів і впав на підлогу.

Чорна магія

Вівторок видався морозним. О другій годині було ще холодніше і, коли вони потиснули одне одному руки, йому здалося, що того поцілунку не було зовсім, – все було так дивно, він серйозно сумнівався, що вона взагалі пам'ятає, що він цілував її.

– У неділю я дзвонив вам чотири рази, – сказав він їй.

– Справді?

В її голосі відчувалось здивування, а лице виглядало здивованим. Він мовчки проклинав себе, що взагалі підняв цю тему. Він мав би здогадатися, що для її гордості цей невеликий тріумф нічого не означає. Навіть тоді він не розумів, що їй ніколи не бракувало чоловічої уваги і що вона не застосовує тих маленьких хитрощів і не бавиться в ігри, які зазвичай популярні серед її колеганок. Якщо чоловік їй подобався, достатньо було легкого флірту. Якщо вона вважала, що може закохатись, розрив був різким і безповоротним. Її чарівність оберігала сама себе.

– Мені кортіло вас побачити, – щиро зізнався він. – Я хотів поговорити з вами, тобто справді поговорити, наодинці. Ви дозволите?

– Що ви маєте на увазі?

Він проковтнув клубок раптової паніки. Він відчув, що вона знає, чого він хоче.

– Я маю на увазі, не за чаєм, – сказав він.

– Гаразд, але не сьогодні. Мені потрібно розім'ятися. Пройдімося!

Погода була болісно вологою. Уся нестерпна ненависть лютого вирвалася з його серця поривом крижаного надокучливого вітру, який прорізав собі шлях через Центральний парк і далі вздовж П'ятої авеню. Розмовляти було майже неможливо, а холод відволікав його настільки, що коли він звернув на Шістдесят першу вулицю, то зрозумів, що Глорії немає поруч. Він озирнувся. Вона стояла нерухомо десь за сорок футів, ховаючи обличчя в хутровий капюшон, він не зміг розгледіти, сміється вона чи роздратована. Він пішов назад.

– Не переривайте своєї прогулянки через мене! – вигукнула вона.

– Я дуже перепошую, – збентежено відповів він. – Я занадто швидко йшов?

– Мені холодно, – повідомила вона. – Я хочу додому. І ви занадто швидко йдете.

– Мені дуже шкода.

Вже обіруч вони звернули в бік готелю «Плаза». Йому дуже кортіло заглянути їй в обличчя.

– Зазвичай чоловіки не такі занурені в себе, коли вони зі мною.

– Вибачте, будь ласка.

– Це дуже цікаво.

– Занадто холодно для прогулянок, – коротко сказав він, приховуючи своє роздратування.

Вона не відповіла, і він не міг зрозуміти, чи вона не спровадить його геть, лише вони дійдуть до готелю. Вона мовчки зайшла у вестибюль і вже біля самого ліфта кинула одну фразу:

– Краще вам піднятись.

Півмиті він вагався. Вона сказала це ніби між іншим, а єдине, що її хвилювало, – це поправити пасмо волосся перед дзеркалом у ліфті. Її щоки пашіли, очі блищали, – ще ніколи вона не здавалася такою чарівною, такою безмежно бажаною.

Він зневажав себе, ось він уже йде за нею по коридору десятого поверху, на відстані півкроку, ніби раб, чекає на неї у вітальні, поки вона скидає свої хутра. Щось пішло не так – у своїх очах він утратив частину гідності й якимось незрозумілим, але важливим чином він зазнав повної поразки.

Але коли вона вийшла з кімнати, він уже встиг повністю виправдати сам себе самовдоволено хитромудрим способом. Врешті, він досягнув бажаного. Він хотів піднятися – він піднявся. Однак те, що сталося потім, було продовженням його враженого в ліфті самолюбства: дівчина з ним поводитися так безжально, що коли вона з'явилася, він не втримався від пориву цинізму.

– Хто такий цей Блокмен, Глоріє?

– Партнер батька.

– Дивний хлопак!

– Ви теж йому не подобаєтеся, – з усмішкою сказала вона.

Ентоні засміявся.

– Мені це лестить. Він, вочевидь, уважає мене... – і раптом змінив тему. – Він закоханий у вас?

– Не знаю.

– Ще б пак, не знаєте, – продовжував він. – Звичайно, закоханий. Я пам'ятаю, як він на нас глянув, коли ми повернулись. Якби ви не вигадали історію про дзвінок, він би точно підіслав до мене банду каскадерів, щоби ті порішили мене.

- Ні, йому байдуже. Я потім розповіла йому, що відбулося насправді.
 - Ви розповіли йому!
 - Він запитав.
 - Щось мені це не подобається... – запротестував він.
- Вона знову засміялася.
- Справді?
 - Як це може його стосуватись?
 - Ніяк. Тому я й розповіла.
- Ентоні закусив губу від злості.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.